

Slutrappport

RIK

Regional tillgång till
idrottsanläggningar
och kulturskola

12 september 2019

Innehåll

1.	Inledning.....	4
2.	Sammanfattning.....	4
3.	Bakgrund	5
	Varför regional samverkan?	5
	Skäl för den tänkta modellen	5
	De olika huvudmännen	6
	Vägen framåt.....	6
4.	Syfte, avgränsningar, utgångspunkter och mål utifrån projektplanen	7
	Syfte.....	8
	Avgränsningar.....	8
	Skäl för den tänkta modellen	9
	Stockholmsregionens särskilda förutsättningar.....	9
	Målgrupp	9
	Potentiell målgrupp brukare	10
	Aktiva deltagare	10
	Effekt mål	10
	Måluppfyllelse - resultat.....	10
5.	Arbetsätt i projektet	10
	Projektledarens arbete.....	10
	Förankring	11
6.	Förändringar som åstadkommit - resultat.....	11
	Ett nytt "mindset"	11
	Modellens metod	12
	Hur har kommunerna oftast samverkat tidigare?.....	13
	Kommunerna bestämmer själva	13
	Tänk på den rörliga befolkningen.....	13
	Fördelar med modellen	13
	Nackdelar med modellen	14
	Delprojektet där unga dialogsamtalar med unga	14
7.	Rapport om hur unga rör sig i regionen	14
8.	Juridiska förutsättningar.....	16
	Samverkan uppmuntras i kommunallagen	16
	Möjliga juridiska komplikationer.....	17
	Om en upphandlad aktör berörs.....	17

9.	Kartläggning av samarbeten - resultat	18
10.	Anläggningstillgång för idrotter med färre antal utövare	21
11.	Kostnadsberäkningar och modeller	22
	Beräkningar för utbyte inom kulturskolan	22
	Beräkningar för utbyte inom idrott	23
	Sammanställning - exempel på kostnader per aktiv och år:	26
12.	Fritid där och när jag vill	27
	Sammanfattning	27
	Mål för delprojektet	28
	Slutsatser i delprojektet	28
13.	Tillgång till god samhällsservice, en GIS-applikation för förbättrad planering	29
14.	Spridning utanför stockholmsregionen	30
15.	Slutsatser, hur går vi vidare?	30
16.	Svar på frågor – FAQ	31
17.	Deltagande organisationer och finansiärer	33
	Initiativtagande och finansierande organisationer	33
	Andra organisationer som på olika sätt involverats i projektet	34
18.	Tack till	34
19.	Förteckning över bilagor (publicerade)	35
20.	Vilka har arbetat i projektet?	35
	Projektledare	35
	Delprojektet – Fritid där och när jag vill	35
	Styrgrupp för RIK	35
	Referensgrupper för RIK	36
21.	Adresser till samarbetspartners i regionutvecklingsprojektet	37
	Stockholms läns kommuner	37
	Andra direkta samarbetspartners	39
	Riksorganisationer	39
	Nätverkssamordnare inom FSKF/kommunerna	39
	Tillväxt- och regionplaneförvaltningen i Region Stockholm	39
	Länskulturfunktionerna inom Region Stockholm	40

1. Inledning

Redan år 2001, i mitt första förvaltningschefsuppdrag, började jag i olika sammanhang att intressera mig för och prata om regional samverkan inom idrott och kultur. För mig var det en helt naturlig och ganska självklar väg att gå. Intresse fanns, men vid den tiden var samarbetsklimatet mellan kultur- och fritidsförvaltningarna i regionen inte riktigt moget för att utveckla sådan samverkan mer strukturerat inom de fält där jag var verksam.

När jag ett antal år senare började arbeta med samma sorts frågor i en annan av regionens kommuner hade samarbetsklimatet förbättrats markant på flera olika sätt. Det fanns bättre strukturer och former för samarbete och det fanns framförallt en tydligare vilja till samverkan i både små och stora frågor.

Idag vågar jag påstå att samarbetsviljan och det kollegiala förtroendet mellan kultur- och fritidsförvaltningarna i regionen är på en mycket hög nivå. Det finns ett stort intresse för samverkan och många tjänstemän inom kultur, idrott och fritid från olika kommuner arbetar ofta tillsammans i olika frågor. Dessutom har på senare år kulturförvaltningen i Region Stockholm klivit fram och antagit en allt tydligare samordnande regional roll.

Jag är glad och tacksam för den utvecklingen. Samarbetsviljan och den vässade strukturen för samverkan har lagt grunden för detta och andra utvecklingsprojekt och jag hoppas verkligen att alla aktörer i hela stockholmsregionen kan bygga vidare i samma anda och tillsammans utveckla en ännu bättre region.

Torbjörn Neiman, utvecklingschef

2. Sammanfattning

Denna rapport omfattar och sammanfattar ett stort utvecklingsprojekt som har växt fram ända sedan år 2009 men som formaliserades i projektform under år 2016 och har pågått från 2016-09-01 till och med 2019-08-31. Projektet omfattar olika delar av regional utveckling inom idrottsområdet, för verksamheten inom kulturskolan och för verksamhet för personer med funktionsnedsättningar.

Projektet är samfinansierat av 21 kommuner i stockholmsregionen, kultur- och fritidsförvaltningarna, samordnade genom FSKF, Kulturförvaltningen i Stockholms läns landsting (numera Region Stockholm) och Stockholmsidrotten.

I projektet har följande delar ingått:

- Metoder och arbetssätt – redovisas i denna sammanställning
- Ekonomi-, avtals- och juridiska frågor – redovisas i denna sammanställning
- Flödesmätningar – en studie om hur unga rör sig över kommungränserna i regionen. Denna studie redovisas kort i denna sammanställning men också i en separat bilaga.
- Befintliga regionala samarbeten och samarbeten som kan komma att utvecklas närmare i tid – redovisas i denna sammanställning
- Anläggningstillgång för idrotter med färre antal utövare – redovisas mer utförligt som en bilaga med två underliggande bilagor.
- *Fritid där och när jag vill* – ett delprojekt, finansierat av Allmänna Arvsfonden som syftar till att ta reda på hur de unga ser på tillgången till god fritidsverksamhet och vad som kan göras

för att förbättra tillgången. Delprojektet redovisas i sin helhet i en separat slutrapport med en underliggande bilaga.

- Tillgång till god samhällsservice – utveckling av en GIS-baserad kartlösning som redovisas i denna sammanställning.

En förteckning över de olika bilagorna finns i slutet av denna rapport. Kapitel 19.

3. Bakgrund

Idén om regional samverkan över kommungränserna inom kultur, idrott och fritid har under en längre tid vuxit fram och drivits av den regionala samarbetsorganisationen för kommunala förvaltningar som heter Föreningen Storstockholms Kultur- och Fritidschefer (FSKF). Under åren 2009–2015 formaliserades detta arbete med en högre ambition och bättre systematik i utrednings- och planeringsarbetet. Arbetet mynnade år 2016 ut i det treåriga samfinansierade utvecklingsprojekt som nu i augusti 2019 avslutas med denna rapport.

Varför regional samverkan?

Både idrottsverksamhet, verksamhet inom kulturskolan och verksamhet riktad till personer med funktionsnedsättningar har traditionellt knutits till och begränsats till hemkommunen. Om någon förening eller elev vill delta i aktiviteter utanför hemkommunen finns det flera olika mindre bra lösningar där både föräldrar till elever och föreningar många gånger debiteras olika varianter på förhöjd taxa för att kunna delta i aktiviteter i andra kommuner.

Detta är inga bra lösningar för utbyte mellan kommunerna eftersom de gör alla inblandade parter till förlorare. Föreningen eller föräldern som betalar dubbel taxa eller som inte kan erbjudas plats där den vill delta är förlorare. Den mottagande kommunen är också förlorare eftersom de förhöjda taxorna sällan är kostnadstäckande.

Skäl för den tänkta modellen

- Ett verksamhetsutbud som tas fram genom regional samverkan innebär en förbättring av aktivitetsutbudet för alla barn och ungdomar i Stockholms län.
- Länets invånare känner ofta inte till kommungränserna. Många av länets invånare i de mest aktiva åldrarna rör sig dagligen eller flera gånger i veckan över ett antal kommungränser och har ofta sina nätverk inom ett större geografiskt område.
- Kommunerna och landstinget kan genom ökad samverkan göra mer verksamhet till samma eller till och med till lägre kostnad. Det kommer att vara svårt att möta de växande behoven utan samverkan.
- Det är sannolikt bättre både för resursutnyttjandet och för regionens befolkning att kunna erbjuda ett ännu bredare verksamhetsutbud i länet genom regional samverkan.
- Samverkan fungerar utmärkt inom andra områden, till exempel kollektivtrafik och skola.

De olika huvudmännen

Kommunerna i länet, kultur- och fritidsförvaltningarna, samordnade genom FSKF

FSKF (Föreningen Storstockholms kultur- och fritidschefer) bildades 1966 och är en regional samverkansorganisation för kommunal kultur, idrott och fritid i Stockholms län samt Region Gotland. Samverkan sker på tjänstemannanivå i form av en ideell förening. Samarbetet omfattar 27 olika kommuner eftersom också Region Gotland ingår i organisationen. I finansieringen av projektet deltog 21 av regionens 26 kommuner. Den gemensamma finansieringen gjordes genom en fördelningsnyckel som bygger på kommunernas befolkningsstorlek.

FSKF:s syfte är att stärka regional *samverkan* inom kultur, idrott och fritid, att bidra till verksamhets specifikt *kunskapsutbyte* och kompetensutveckling genom kurser, konferenser, studiebesök, seminarier och andra möten samt att *främja* och *utveckla* kultur-, idrotts- och fritidsverksamheten i hela regionen

Kulturförvaltningen i Stockholms läns landsting (numera Region Stockholm)

bedriver på Kulturnämndens och Regionfullmäktiges uppdrag verksamhet för hela Stockholmsregionen inom fälten kultur, folkbildning, föreningsliv och idrott. Den ekonomiskt största delen är stödgivning till olika regionala aktörer och organisationer inom de olika verksamhetsfälten. Det största stödområdet är kulturverksamheter av olika slag.

Kulturnämnden står också bakom de främjande läns kulturfunktionerna; Dans och Cirkus Stockholm, Film Stockholm, Länsmusiken Stockholm. Regionbibliotek Stockholm, Slöjd Stockholm och Stockholms läns museum.

Vägen framåt

Projektet och vad som gjorts kan följas i den loggbok som förts ända sedan år 2009. Loggboken bifogas i sin helhet som bilaga till denna rapport.

Arbetet med regional samverkan inom verksamhetsområdet påbörjades redan år 2009 och fick en mer strukturerad form år 2011 då idrottschefsnätverket etablerades tillsammans med Stockholmsidrotten. Under åren 2009 - 2012 arbetades det mest med samverkan inom idrottsområdet. År 2012 påbörjades idéarbetet för samverkan inom kulturskolan.

År 2012, 2013 och 2015 hölls det tre olika konferenser med fokus på regional samverkan med tjänstemän och företrädare för idrottsrörelsen. Vid de två senare konferenserna deltog även politiker från kultur- och fritidsområdet i stockholmsregionens kommuner.

En kartläggning av de regionala behoven av idrottsytor och möjligheter till kommunal samverkan gjordes år 2013 av Paul Sjöblom, dr i idrottshistoria. År 2013 påbörjades också arbetet med det som skulle komma att bli GIS-kartan, se kapitel 13.

År 2014 börjar intresset för arbetet med regional samverkan i stockholmsregionen att väckas även i andra regioner och vårt arbete visas vid några större nationella konferenser. På hösten samma år tas de första kontakterna med KSL (Kommunförbundet Stockholms län) för att undersöka möjligheterna att etablera ett längre utvecklingsprojekt där.

I januari år 2015 arbetades det intensivt med samarbetsavtalen för den första större regionala pilotanläggningen *Sollentuna Friidrottshall*. I maj samma år togs en ny kontakt med KSL som kunde

tänka sig att göra en begränsad utredning inom området. Utredningen påbörjades i september 2015 och omfattade bakgrunden till behovet av regional tillgång till idrottsanläggningar och en regionalt utvecklad kulturskola. Utredningen presenterades för KSL:s styrelse i december 2015.

I januari 2016 togs en ny kontakt med KSL angående fortsatt uppdrag inom regional samverkan. Tyvärr blev beskedet att KSL tackade nej till att delta i arbetet. Efter KSL:s nej bestämde sig representanterna för FSKF och förvaltningschefen för kulturförvaltningen, Stockholms läns landsting att försöka starta projektet själva; dvs kommunerna samordnade av FSKF tillsammans med kulturförvaltningen, Stockholms läns landsting (numera Region Stockholm).

I februari och mars 2016 planerades projektet som slutligen fick namnet *Regional tillgång till idrottsanläggningar och kulturskola (RIK)*. Planerna förankrades med kommunernas kultur- och fritidsförvaltningar i mars vid FSKF:s förvaltningschefsmöte i Sundbyberg.

I april 2016 ställdes en fråga till alla kommuner i regionen om en treårig gemensam finansiering av projektet till kultur- och fritidsförvaltningarna i länets kommuner. Förfrågan utgick från den debiteringsnyckel som tagits fram och som grundar sig på de respektive kommunernas befolkningsstorlek. Kulturförvaltningen, Stockholms läns landsting deltog med ett belopp som motsvarar Stockholms stads kulturförvaltning samt bidrog med kontorsplats och arbetsverktyg för projektledaren.

I mitten av maj 2016 hade 18 kommuner och kulturförvaltningen, Stockholms läns landsting tackat ja till att delta i den gemensamma finansieringen. Projektet var därmed möjligt att starta. På inrådan av SKL (Sveriges kommuner och landsting) gjordes också ansökningar om projektmedel till både Allmänna Arvsfonden och statens innovationsmyndighet Vinnova.

I juni 2016 bildade en styrgrupp för projektet och Torbjörn Neiman anställdes som projektledare från och med 1 september 2016. I september startade så projektet med placering på kulturförvaltningen, Stockholms läns landsting.

I slutet av september meddelade Vinnova att de beslutat bidra med 1,5 Mkr fördelat på projekttiden 3 år och i slutet av oktober meddelade Arvsfonden att de beslutat bidra med drygt 1,6 Mkr som skulle finansiera en påbyggnad av projektet för att säkra brukarmedverkan från unga i regionen – *Fritid där och när jag vill*, se kapitel 12.

Projekttiden september 2016 – september 2019

Vad som har gjorts under projekttiden september 2016 – september 2019 kan följas i denna rapport men också i den loggbok som förts. Loggboken påbörjades redan 2009 och har under projekttiden, från september 2016 fram till september 2019, förts nästan per dag. Loggboken bifogas i sin helhet som bilaga till denna rapport.

4. Syfte, avgränsningar, utgångspunkter och mål utifrån projektplanen

Hela projektplanen bifogas som bilaga till denna rapport. När slutrapporten är godkänd har alla steg i planen som redovisas nedan genomförts enligt planering.

1. Hösten 2016 - våren 2017:

- Planera verksamhetscentra. Inte bara geografiska platser/anläggningar utan också kunskapscentra.
- Utredda hur rörligheten bland unga i Stockholms län faktiskt ser ut

2. Mars 2017 – juni 2017:

- Förankringsfas med många besök i kommuner och, om kommunerna så vill, även föredragningar i nämnder.

3. Juli 2017 – december 2018, finansieringsmodell:

- Att göra en kostnadsberäkning för tänkbara utbyten. Vad kostar olika typer av tjänster eller tider i anläggningar per person eller per lag?
- Avtalsarbete för samarbeten över kommungränserna

4. Januari 2019 – augusti 2019, tillämpning och egalisering

- Starthjälp för kommuner som vill erbjuda eller köpa
- Slutföra dokumentationen för projektet och redovisa resultaten

Syfte

Projektet syftar till att utveckla regional tillgång till och ge högre kvalitet i verksamhetsutbudet över kommungränserna i Stockholms län inom nedanstående tre huvudområden.

En regionalt utvecklad kulturskola och ett regionalt utvecklat idrottsutbud syftar till att kunna erbjuda barn och unga ett bredare och bättre utbud av aktiviteter genom faktisk och kostnadseffektiv samverkan över de kommungränser som kommuninvånarna sällan är medvetna om.

Alla tre områdena nedan har ett starkt utvecklingsbehov i länet, alla tre är lika prioriterade:

Avgränsningar

Idrottsanläggningar:

- Fler och bättre anläggningar för smalare idrotter, sådana med färre användare per idrott, till exempel olika motorsporter, segling, rugby, skidåkning av olika slag, skytte och många andra idrotter. Det finns över 60 olika specialidrotter organiserade inom Stockholmsidrotten.
- En regionalt samordnad och effektivare tillgång till särskilt specialanpassade anläggningar för tävling och träning i de större, bredare idrotterna som till exempel fotboll, ishockey, friidrott, handboll, basket, innebandy med mera.

Kulturskola:

En regionalt utvecklad kulturskola med både större bredd och bättre spets inom tre områden:

- Ensembleverksamhet som samordnas i länet för bättre bredd och spets och bättre tillgång till utövare i de olika slags ensemblerna.
- Fler ämnen att välja mellan. Alla kommuner erbjuder inte alla ämnen men tillsammans kan utbudet breddas till fler sorts instrument, till cirkus, olika konstnärliga inriktningar, filmproduktion, scenteknik, ljudteknik, media och mycket annat.
- Fördjupningskurser för sådana elever som kommit längre och vill utveckla sig ytterligare tillsammans med andra.

Verksamhet för barn och ungdomar med mer omfattande funktionsnedsättningar:

Verksamhet inom både idrott/fritid och kulturskola behöver utvecklas för barn och ungdomar som på grund av olika funktionsnedsättningar inte kan delta i ordinarie verksamhet. Det kan handla om behov av särskilt utvecklad pedagogik, särskilt anpassade och specialutrustade anläggningar samt i många fall även om ledsagning.

Skäl för den tänkta modellen

- Ett bredare verksamhetsutbud i länet som tas fram genom regional samverkan innebär en förbättring av aktivitetsutbudet för alla barn och ungdomar i Stockholms län.
- Regionens invånare känner ofta inte till kommungränserna. Många av länets invånare i de mest aktiva åldrarna rör sig dagligen eller flera gånger i veckan över ett antal kommungränser och har ofta sina nätverk inom ett stort geografiskt område.
- Kommunerna och Region Stockholm kan genom ökad samverkan göra mer verksamhet till samma eller till och med till lägre kostnad än i dagsläget. Det kommer att vara svårt att möta de växande behoven utan samverkan.
- Det är bättre både för resursutnyttjandet och för länets befolkning att kunna erbjuda ett ännu bredare verksamhetsutbud i länet genom regional samverkan.
- Samverkan fungerar utmärkt inom andra områden, till exempel kollektivtrafik och skola.

Stockholmsregionens särskilda förutsättningar

Stockholmsregionen är just nu en av världens snabbast växande regioner. Det är en attraktiv region dit många flyttar, både från Sverige och från världen i övrigt. Stockholms län har en stark nettobefolkningsökning.

I en sådan region är utveckling av kultur, idrott och fritid viktigt för samhällsbygget vid sidan av fler bostäder, infrastruktur samt skola, vård och omsorg. Det finns en stor potential i att kunna utvecklas i samverkan inom regionen och därmed göra Storstockholm ännu mer konkurrenskraftigt och attraktivt för de som redan bor här, för de som vill flytta hit och för de som besöker regionen. Kultur- och fritidsaktiviteter är en viktig byggsten för social sammanhållning, social hållbarhet och integration.

En stor utmaning är att tillgodose den ökade efterfrågan för verksamhet för barn och ungdom. En växande befolkning i länet kommer att förvänta sig ett minst lika stort utbud av möjligheter till kultur- och fritidsaktiviteter per capita som idag. För att möta de behoven är det klokt att samverka eftersom avstånden mellan många av länets kommuner är korta och eftersom befolkningen i stor utsträckning redan ofta rör sig över kommungränser.

Målgrupp

Den grupp som projektledaren i första hand arbetat tillsammans med i utvecklingsarbetet är kultur- och fritidscheferna och tjänstepersoner vid kultur- och fritidsförvaltningarna i de 26 kommunerna i länet samt i landstingets kulturförvaltning.

Potentiell målgrupp brukare

De 26 kommunerna i Stockholms län omfattar ca 23 % av Sveriges befolkning, närmare 2 300 000 personer. De prioriterade målgrupperna för kommunernas verksamhet inom idrott och kulturskola är primärt barn och unga. SCB:s befolkningsstatistik visar att andelen befolkning i åldersgruppen 0–19 är något större i Stockholms län än i andra län, 24,3 % att jämföras med 23,2 % i riket (år 2015). Idrotts- och kulturverksamheterna når även en del unga vuxna i åldern 20–25 år. Sammantaget är den *potentiella* målgruppen cirka 650 000 barn och unga i länet. Även vuxna kommer att beröras positivt av en regionalt utvecklad verksamhet, både som föräldrar och som aktiva på olika sätt. Potentiellt är målgruppen alltså större än vad som beskrivs nedan.

Aktiva deltagare

De som är *aktiva* deltagare inom organiserad idrottsverksamhet eller i kulturskolan är de som i första hand berörs av en utvecklad regional samverkan. Förhoppningen är att utvecklingsprojektet på sikt ska leda till en ökning av *både* det faktiska antalet utövare och en ökning av *andelen av* befolkningen som är aktiva.

Effektmål

Övergripande effektmål:

1. Ett bredare, bättre och mer tillgängligt utbud av idrottsaktiviteter och kulturpedagogiska aktiviteter som kan utvecklas på effektivast möjliga sätt.

Projektmål (formulerade innan projektstarten 2016)

- År 2020 ska minst 10 större idrottsanläggningar i länet fungera som "R-anläggningar" (regionala anläggningar) som ryms inom modellen med kostnadstäckande ersättning mellan kommunerna.
- År 2020 ska kulturskolorna i minst 10 kommuner i Stockholms län ha börjat utbyta elever enligt modellen med kostnadstäckande ersättning mellan kommunerna.
- År 2020 ska det finnas minst 6 fungerande noder i Stockholms län, inom både idrott och kulturskola, för verksamhet riktad till personer med funktionsnedsättningar.

Måluppfyllelse - resultat

I kapitel 6 beskrivs vilka förändringar som har uppnåtts och i kapitel 9 finns en sammanställning över samarbeten som redan är igång eller som kan komma att starta inom en ganska överskådlig tid.

5. Arbetssätt i projektet

Projektledarens arbete

Projektledaren har arbetat med kartläggning, studier, förankring, beräkningar, sammanställningar samt har givit handledning i att skapa nya samarbeten.

En detaljerad loggbok har förts under hela projektets gång. Som stöd i arbetet har projektledaren tagit hjälp av kommunikatörer, administratörer och andra specialister på kulturförvaltningen, Region Stockholm.

Det har funnits en styrgrupp samt tre, men numera två referensgrupper;

- en för idrottsverksamhet/arenor. Den utgörs av arbetsgruppen för regional idrottssamverkan där också Stockholmsidrotten ingår.
- en för kulturskolans verksamhet
- en för verksamheter för personer med funktionsnedsättningar. Detta verksamhetsområde organiserades under år 2018 in i de två andra referensgrupperna så att antalet grupper reducerades till två.

Referensgrupperna har haft möte ca 3–4 gånger per år under projekttiden och styrgruppen har träffats med ungefär samma frekvens.

Förankring

Projektet har förankrats på en mängd olika sätt: Projektledaren har tillsammans med förvaltningschefen för kulturförvaltningen, Region Stockholm under år 2016 och 2017 rest runt till samtliga länets kommuner (inte bara de delfinansierande) och träffat ledningsgrupperna för kultur- och fritidsförvaltningen eller motsvarande där projektet förankrats och kunskaper om både behov och tillgångar inhämtats och kartlagts. Projektledaren har varit inbjuden till att göra nämndföredragningar i inalles 14 kommuners kultur- och fritidsnämnder eller dess motsvarighet.

Projektledaren har dessutom kontinuerlig kontakt med ledningsgrupperna och cheferna för kultur och fritid i alla länets kommuner.

Kunskap om projektet har också spridits på olika sätt till ett antal andra organisationer. Se vidare i kapitel 17 om detta.

6. Förändringar som åstadkommit - resultat

Allt eftersom projektet har framskridit så blir det allt tydligare att det som arbetats fram är en *modell* för samverkan mellan kommunerna. Modellen kommer sedan förhoppningsvis att ligga till grund för kommunernas samverkan under mycket lång tid.

Det är egentligen inte avgörande om projektets mål nås 2020, 2023 eller till och med senare. Det viktiga är att det finns en modell som är accepterad av kommunerna i länet och som är framtagen inom ramen för projekttiden. Detta är troligen den viktigaste överlevnadsfaktorn.

Ett nytt ”mindset”

I en region som Stockholm upplever många av regioninvånarna att de bor i *storstaden Stockholm* och inte i en separat kranskommun eller ett avgränsat bostadsområde. Väldigt många av de som bor här rör sig dagligen över en eller flera kommungränser och trafiken är till sin natur sådan att det i vissa fall går mycket fortare att åka 20 km till en kommun en bit bort än att åka 3 km i en tätare miljö.

Därmed faller det sig naturligt att ordna verksamheten så att storstaden fortsätter att växa tillsammans. Det är ju också på det viset som regionen och kommunerna i RUF5 2050 (Regional utvecklingsplan för Stockholms län 2050) planerar för framtiden, med bland annat framväxten av det som kallas regionala centra. Den logik som ger storstadsmässiga flöden av människor och en upplevelse av att bo i ett storstadsområde måste förstås också påverka planeringen av verksamheten.

Upplevelsen efter detta ganska långa utvecklingsarbete (ca 10 år) är att många fler av de som planerar verksamhet tänker mycket mer regionalt nu än i början av 2000-talet. Det är kanske den viktigaste framgången med detta och med andra processer och projekt som främjar ett regionalt tänkesätt. Dessutom har samverkansklimatet utvecklats starkt i en positiv riktning. De flesta chefer, strateger och utvecklare inom kommunernas fritids-, idrotts- och kulturverksamheter känner varandra väl och samverkar ofta i vardagen.

Modellens metod

Projektet har utvecklat en modell med kostnadstäckande ersättning som följer med de aktiva idrottande eller kulturutövande personerna. Modellen bygger på en kostnadstäckande ersättning för bruk av en anläggning eller för aktiviteter inom kulturskolan. Denna interkommunala ersättning påminner till sin konstruktion om skolpengen. Ersättningen regleras mellan kommunerna och för med sig flera fördelar:

Den enskilda brukaren eller idrottsföreningen berörs inte av den kostnad som ska transfereras. Brukaren eller föreningen får ett bättre utbud till samma villkor som man tidigare haft. Modellen gör att sådan verksamhet och sådana anläggningar som behöver specialanpassas på ett extra kostnadskrävande sätt kan användas av flera kommuner tillsammans. Detta gäller till exempel tävlingsanpassade idrottsanläggningar på högre nivå och utvecklad verksamhet för personer med omfattande funktionsnedsättningar. Därmed sprids ansträngningarna och riskerna när fler kommuner delar på kostnaden.

Påminner om skolpengen

Eftersom en mottagande kommun får kostnadstäckande ersättning för den tjänst eller den anläggning som man erbjuder så ökar incitamenten och möjligheten till både anläggningsutbyggnad, verksamhetsutveckling och profilering. Den modell som utvecklats påminner mycket om skolpengen som nu är ganska väl beprövad efter mer än 20 års tillämpning.

En kostnadstäckande, men icke vinstdrivande, interkommunal ersättning ger möjligheter för kommuner att "köpa" platser i sådan verksamhet eller på sådana arenor som inte finns i tillräcklig omfattning i den egna kommunen. Med samma logik kan en kommun som har en utvecklad specialverksamhet eller en specialanpassad arena som inte finns i angränsande kommuner genom den nya modellen "sälja" platser till andra kommuner.

Modellen blir väldigt tydlig och extra lätt att se vinsterna med när det gäller sådana verksamheter som inte finns i alla kommuner. Det kan vara vissa mer ovanliga ämnen inom kulturskolans verksamhet, det kan vara en utvecklad ensembleverksamhet på högre nivå eller inom idrotten arenor och verksamheter i sådana idrotter som inte finns i alla kommuner. Vissa specialämnen och specialgrenar kanske har så pass få aktiva så de kanske bara ska finnas i några få av länets kommuner? Att försöka tillgodose alla dessa idrottsgrenar eller kulturämnen i varje kommun vore helt enkelt inte ekonomiskt försvarbart.

Hur har kommunerna oftast samverkat tidigare?

Idrottsverksamhet, verksamhet inom kulturskolan och verksamhet riktad till personer med funktionsnedsättningar har oftast varit knuten till och begränsad till hemkommunen. Om någon förening eller elev vill delta i aktiviteter utanför hemkommunen finns det flera olika mindre bra lösningar där både föräldrar till elever och föreningar debiteras olika varianter på förhöjd taxa för att kunna delta i aktiviteter i andra kommuner. Detta är inga bra lösningar eftersom de gör alla inblandade parter till förlorare. Föreningen eller föräldern som betalar dubbel taxa eller som inte kan erbjudas plats där den vill delta är förlorare. Den mottagande kommunen är också förlorare eftersom de förhöjda taxorna inte är kostnadstäckande. Dessutom är detta förfaringsätt strängt tolkat ett brott mot kommunallagen, *kommunerna ska inte subventionera boende i annan kommun*. Det finns också exempel på andra begränsningar för deltagande som många gånger blir ganska stelbenta och fyrkantiga.

Kommunerna bestämmer själva

Alla samarbeten är något som kommunerna kommer överens om utifrån den ambition man har och utifrån rådande ambitioner och ekonomiska möjligheter. Det är bara kommunerna själva som bestämmer om de ska gå in i eller själva utveckla ett regionalt eller ett delregionalt samarbete. Därför är det viktigt att hitta "vinna-vinna-faktorer" i samarbetena.

Tänk på den rörliga befolkningen

Förhoppningen är att kommunerna i Stockholmsregionen bland annat tack var dessa studier och modeller får en bättre möjlighet att planera för hur invånarna *faktiskt rör sig*. Det är en stor andel av befolkningen, även av de unga, som inte lever sin vardag lokalt utan faktiskt regionalt eller åtminstone delregionalt.

Fördelar med modellen

- Med hjälp av modellen kan kommunerna tillsammans erbjuda ett bättre utbud av aktiviteter till unga i regionen.
- Eftersom många unga till vardags redan rör sig över kommungränserna i regionen kan modellen hjälpa kommunerna att erbjuda verksamhet där det passar de unga bäst.
- Modellen ger möjlighet att genom samverkan utveckla ett mer diversifierat utbud av ämnen och idrotter. Det är mycket svårt även för en stor kommun att ha ett heltäckande utbud inom idrott, fritid och kultur, men tillsammans är det möjligt.
- Modellen ger stora möjligheter till kostnadseffektivitet genom att kommunerna tillsammans över kommungränserna kan komma överens om delad verksamhet.
- Modellen kan både användas för ambitionshöjningar inom verksamheten och för effektivisering i samverkan.
- En av kommunallagens huvudprinciper uppfylls och felaktiga subventioner blir historia om modellen används.
- Modellen ger incitament till både anläggnings-, metod- och ämnesutveckling.

Nackdelar med modellen

- Modellen innebär inte ett helt fritt val för den enskilda. Ett fritt val skulle sannolikt få svåröverskådliga ekonomiska konsekvenser för kommunerna. När utbyten blir vanligare kan därför möjligen negativa reaktioner uppstå när en ung invånare *inte* kan erbjudas plats i en annan kommun på grund av ekonomiska eller andra skäl.
- Unga kan möjligen komma att önska utbytesplatser i sådan verksamhet där det redan är fullt i den aktuella kommunen, till exempel i de större idrotterna eller i de vanligaste ämnena i kulturskolan. Om de då får nej på sitt önskemål kan det möjligen innebära negativa reaktioner.
- Vissa kommuner har olika slags kundvalsmodeller, särskilt inom kulturskolans verksamhet vilket gör att hanteringen av verksamheten skiljer sig från kommuner som har ren anslagsfinansiering. Samverkan mellan sådana kommuner är också möjlig med modellen, men i de fallen måste samverkansavtalen ta hänsyn till de skillnader som finns.
- Modellen kan i vissa fall öka restid och antalet resta kilometer för att delta i verksamhet. Därför är det viktigt att ta med resefaktorer i planeringen så att tänkta utbyten företrädesvis sker där det finns spårtrafik eller stomtrafik mellan kommunerna. Det är till exempel inte alltid som det är snabbast att åka till grannkommunen i det trafiksystem som finns i Stockholms län.

Delprojektet där unga dialogsamtalar med unga

Delprojektet där unga samtalsledare dialogsamtalar med unga tror vi kommer att utgöra en viktig kunskapskälla och förankring för huvudprojektet. På så vis byggs det regionala utvecklingsprojektet på från brukarsidan. Delprojektets slutrapport redovisas samma dag som huvudprojektet och samtalsledarnas rapport bifogas som bilaga till denna slutrapport. Se mer i kapitel 12.

7. Rapport om hur unga rör sig i regionen

Innan projektet *Regional tillgång till idrottsanläggningar och kulturskola* startade antog initiativtagarna att antalet unga som åker över kommungränserna i Stockholms län var stort. Det hade dock inte tidigare gjorts någon mer samlad studie av hur flödena faktiskt såg ut i länet. Hösten 2017 presenterades en sådan studie som i sin helhet finns som bilaga till denna rapport.

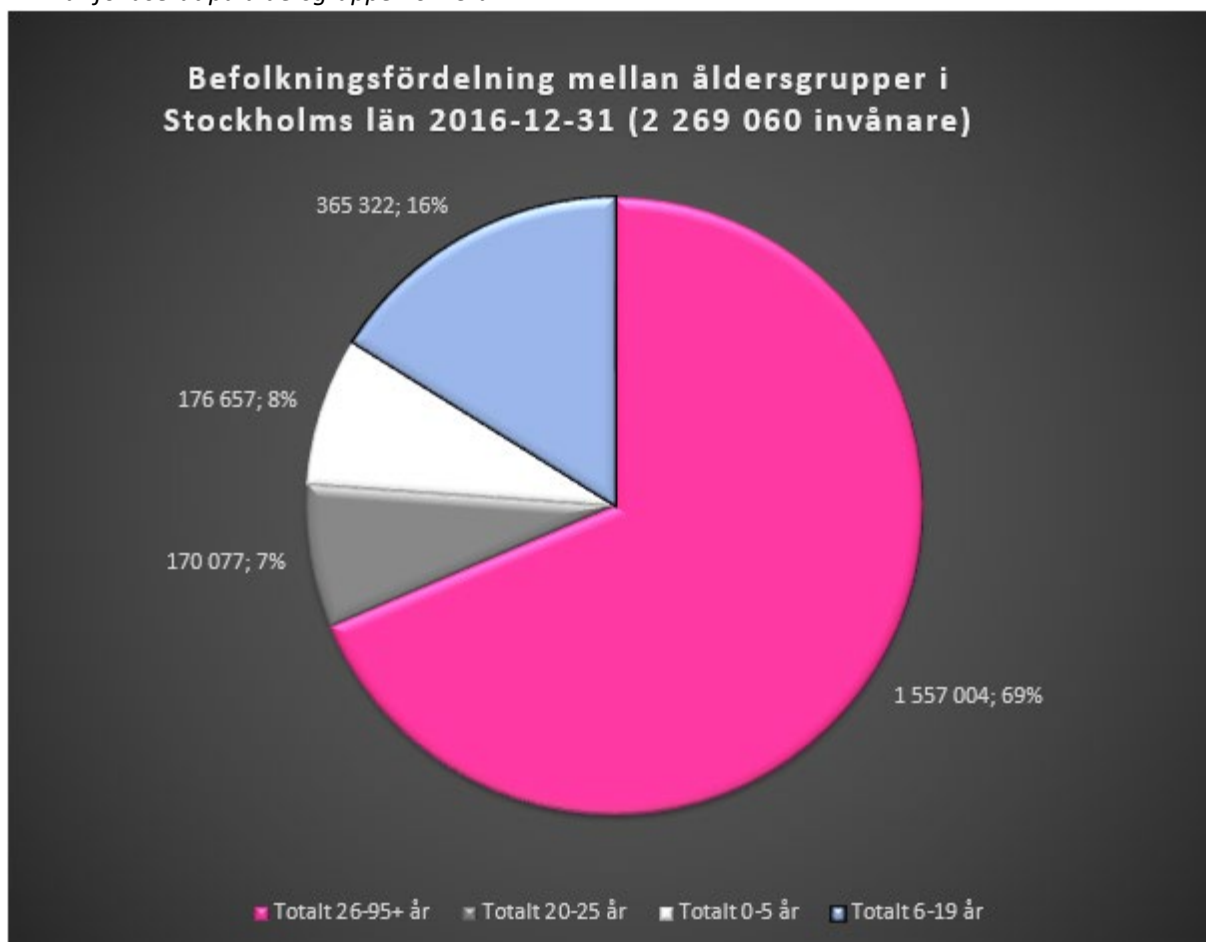
Rapporten beskriver hur unga i Stockholms län genom den ökade geografiska rörligheten åker över kommungränserna i länet för att gå i skola, av familjescäl eller för att delta i aktiviteter på fritiden.

Syftet med rapporten var att verifiera hur de flöden som är möjliga och rimliga att mäta *faktiskt* ser ut.

Eftersom utbudet inte är heltäckande i kommunerna och eftersom en stor grupp unga åker över gränserna för att till exempel gå i skola finns det praktiska och mänskliga skäl för många unga att vilja delta i och åka till aktiviteter på fritiden i en *annan* kommun än där de är mantalsskrivna.

Som man kan läsa i rapporten åker en stor del av den yngre delen av befolkningen frekvent över kommungränserna i länet. Rapporten visar att det finns behov för att genom regional samverkan skapa ett effektivt utbud som bidrar till att fler kan delta i det de vill där de vill och där det passar dem bäst.

I diagrammet nedan syns befolkningen i Stockholms län 2016-12-31 uppdelad på åldersgrupper. Projektet RIK har fokuserat på åldersgruppen 6–19 år.

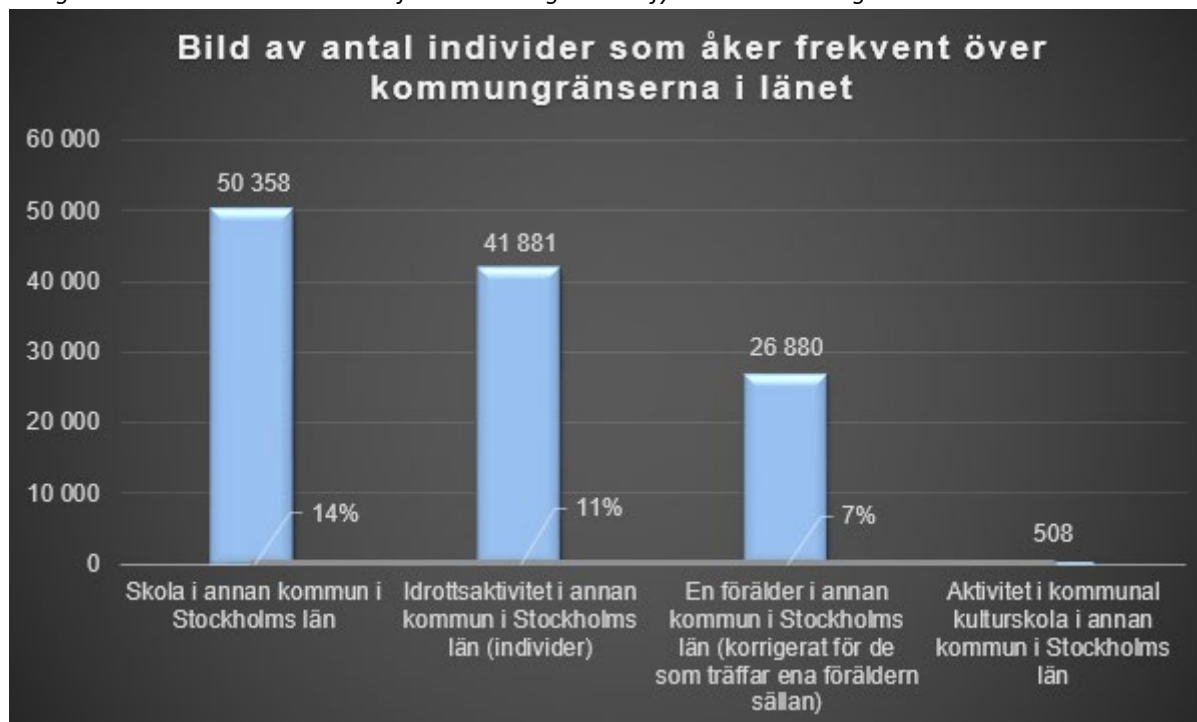
Det som mättes i studien var barn och unga i åldern 6–19 år som åker till

- skola i annan kommun. Det är en grupp som nästan dagligen reser över kommungränserna.
- förälder i annan kommun. Det som särskilt har mätts är de unga som har *en av föräldrarna boende i en annan kommun i Stockholms län* än den kommun där barnet är mantalsskrivet.
- aktivitet i annan kommun. Det som har mätts är *medlemskap i idrottsförening* i annan kommun samt deltagande i verksamhet i kommunal kulturskola i annan kommun.

Flödena av unga ändrar sig i många fall från dag till dag men när mätningen genomfördes var det strax över **50 000** unga som gick i skola i annan kommun än där de var folkbokförda. Nästan **42 000** var medlem i en idrottsförening i en annan kommun än hemkommunen och nästan **27 000** hade en vårdnadshavare boende i annan kommun än hemkommunen. Dessutom finns det ett stort antal som av olika andra skäl rör sig frekvent över kommungränserna. En ganska välgrundad estimering är att minst **135 000** unga mellan 6 och 19 år rör sig frekvent över kommungränserna. Det är nästan **en tredjedel** av samtliga i de åldersgrupperna.

Varför det är så få som åker till kommunal kulturskola i annan kommun beror sannolikt på att det finns uppenbara hinder för detta. Se beskrivning tidigare i rapporten.

I diagrammet nedan visas hur stora flödena av unga var av fyra olika anledningar i slutet av år 2016

Läs gärna mer om flödena över kommungränser i bilaga 3 som bifogas.

8. Juridiska förutsättningar

I arbetet med regional samverkan har FSKF och kommunerna ända från år 2013 involverat flera olika jurister som kan kommunal verksamhet.

En utgångspunkt för tanken på den kostnadstäckande interkommunala ersättningen för deltagare som är folkbokförda i en annan kommun än den där aktiviteten sker, är att om man *inte* reglerar detta så bryter man mot en av kommunallagens huvudprinciper. *En kommun får inte subventionera en boende i annan kommun.* Detta löser man till exempel genom att en kostnadstäckande ersättning "följer med" deltagaren. På det viset liknar metoden den sedan länge etablerade skolpengen.

Utifrån detta och utifrån hur man ofta tidigare ofta låtit aktiva från grannkommuner delta utan att en sådan reglering skett finns det alltså tydliga *juridiska skäl* för modellen med en kostnadstäckande interkommunal ersättning för verksamhet över kommungränserna.

Samverkan uppmuntras i kommunallagen

År 2017 kom det nya bestämmelser i kommunallagen som syftar till att kommuner lättare ska kunna samverka om olika verksamheter. De nya bestämmelserna om avtalsamverkan finns i Kommunallagen 9 kap. 37–38 §§. Dessa nya bestämmelser underlättar för kommunal samverkan men man bör noggrant kontrollera detta i relation till upphandlingsregler och konkurrenslagstiftning eftersom de reglerna har stor betydelse för utrymmet att ingå kommunal samverkan. Mer om detta finns i förarbetena till de nya samverkansreglerna, SOU 2017:77, sid 97–145.

Avtalet som ingås måste uppfylla det så kallade *Hamburgundantaget* som i korthet går ut på att

- det handlar om ett samarbete (inte endast köp av tjänster) där en organisation kommer att byggas upp med styr- och arbetsgrupp som arbetar med samverkansfrågor. Dvs. det är inte ren köp- och säljverksamhet som skulle kunna upphandlas, utan kommunerna bidrar i samverkan.
- det finns ett gemensamt mål och syfte som bygger på samverkan och inte på ekonomisk kompensation för en tjänst.
- det handlar om offentliga tjänster med operativt mål: till exempel undervisning inom kulturskolan.
- den ekonomiska modellen för ersättning är kostnadstäckande och inte leder till "vinster".
- en gemensam verksamhet ska möjliggöra för kommunerna att samnyttja och säkra kompetens och specialistfunktioner inom respektive kommun. Målet är att ta tillvara den kompetens som kommunerna gemensamt besitter, för att bedriva en effektiv och kvalitetssäkrad verksamhet som säkerställer att kommunerna kan uppfylla sitt uppdrag gentemot medborgarna. Utgångspunkten för samarbetet är att säkerställa kommunernas förutsättningar att uppfylla de mål av allmänintresse som det kommunala uppdraget innebär.

Möjliga juridiska komplikationer

Den komplikation som kan uppstå är om den verksamhet som kommuner önskar samverka kring är av sådan art att den kan vara konkurrensutsatt, eller på gränsen till kommersiell. I sådana fall kan svårigheter uppstå i relation till konkurrenslagstiftningen och upphandlingsreglerna. De flesta verksamheter som finns inom kultur- och fritidsområdet i kommunerna är *inte* av den arten. Nästan alla kräver anslagsfinansiering i någon form för att kunna existera, men det finns enstaka verksamheter som har konkurrenter på den öppna marknaden, till exempel gym och vissa dansskolor. I sådana fall rekommenderas att man noggrant kontrollerar möjligheterna till samverkan med stöd av experter inom offentlig upphandling.

Om en upphandlad aktör berörs

Om en önskad interkommunal samverkan involverar en upphandlad aktör, till exempel inom kulturskolans verksamhet, så ska det också vara möjligt.

Kommunerna som vill samverka köper/säljer ju platser *av varandra* och den kommun som vill upplåta platser hos en upphandlad aktör för elever från en annan kommun kan oftast enkelt göra det *inom* det avtal som redan finns. Det man bör kontrollera i ett sådant fall är att avtalet inte begränsar elevupptaget geografiskt eller på annat vis. I sådana fall måste kanske ramavtalet eller motsvarande justeras, men upphandlade aktörer utgör generellt inget hinder för samverkansmodellen.

Exempel:

Övertuna kommun (fiktiv) vill köpa 6 elevplatser i kulturskolan i Västkrans kommun (fiktiv) i ett ämne som inte finns i Övertuna. Västkrans kommun har en upphandlad aktör som utförare av tjänsten. Övertuna ingår då ett avtal med Västkrans och köper 6 platser av Västkrans med en vanlig interkommunal ersättning i enlighet med den föreslagna prislistan och Västkrans avropar ytterligare 6 platser hos sin upphandlade aktör. Eleverna från Övertuna betalar sin avgift för kulturskolan i sin hemkommun i enlighet med vad kommunfullmäktige beslutat.

Exempel fortsättning:

Efter ett års samarbete så kommer Västkrans kommun på att de skulle vilja köpa 5 platser i ett annat ämne i Övertuna, ett ämne som saknas i Västkrans. Man skriver då ett nytt avtal utifrån samma mall som ovan och fem elever från Västkrans får plats i den kommunala kulturskolan i Övertuna. Övertuna och Västkrans gör sedan en avräkning på vad nettomellanskillnaden mellan kommunerna är för de 6 + 5 elever som samverkan berör. Mellanskillnaden regleras. Eleverna från Västkrans betalar sin avgift till kulturskolan hemma i Västkrans.

9. Kartläggning av samarbeten - resultat

En kartläggning av befintliga, önskade och föreslagna samarbeten över kommungränserna är gjord, se tabellerna med början på nästa sida. Det finns fler idéer till samverkan men detta är de som kommit längst.

Det är viktigt att poängtera att initiativet till samarbeten över kommungränserna och besluten för att genomföra dem tas på kommunal nivå. Kommunerna väljer själva att gå in i eller bjuda in till de samarbeten som är relevanta för deras kommuninvånare. Därför kan det hända att flera av de samarbeten som planeras eller är eventuella inte blir av. Det kan också hända att det tas initiativ till nya samarbeten som ännu inte är listade i denna sammanställning. Det viktiga är att modellen för regional samverkan finns på plats och att de kommunala aktörerna är medvetna om den. Exakt vilka ekonomiska lösningar som parterna i varje samarbete väljer att komma överens om kan variera.

En R-logotype samt kriterier för regionala arenor och verksamheter är framtagna.

På kommande sidor presenteras de samarbeten som redan är befintliga, är under planering eller som finns i tanken. De **grönfärgade** är sådana som redan pågår.

Sollentuna Friidrottshall är den första större anläggningen som byggdes som regional arena. Hallen invigdes år 2016 och används idag av unga från åtta olika kommuner

Kulturskola

piloter och befintliga regionala eller delregionala verksamheter

Var	Vad	Precisering	Anmärkning
5 norr-kommuner	Kulturskola	Styr- och projektgrupp är på plats och planering för elevflöden är i slutfasen.	2 kommuner kommer troligen bara att "sälja" platser, inte köpa.
Huddinge	Kulturskola	Intresse finns för samarbeten över gränserna.	Botkyrka och Stockholm.
Järfälla	Kulturskola	Järfälla utreder en cirkusnod på norra sidan.	
Nacka (pågår)	Kulturskola	Cirkuselever tas emot från andra kommuner.	Än så länge främst från Stockholm
Salem-Botkyrka	Kulturskola	Planering för elevflöde över gränsen pågår.	
Solna-Sundbyberg (pågår)	Kulturskola	Flödet av elever är reglerat.	Så mycket som ekonomin tillåter
Stockholm-Nacka	Kulturskola	Ett mindre utbyte av elever planeras starta inom kort.	
Södertälje-Gnesta	Kulturskola	Planering för flöde pågår.	
Upplands Väsby	Kulturskola	Intresse finns för samarbeten över gränserna.	Kanske vill delta i det större norr-samarbetet
Värmdö	Kulturskola	Intresse finns för samarbeten över gränserna.	Särskilt på öarna som gränsar till andra kommuner

Verksamhet för personer med funktionsnedsättningar

Var	Vad	Precisering	Anmärkning
Danderyd (pågår)	Skolmästerskap	Särskola	Etablerat sedan flera år
Länet (pågår)	minfritid.nu	Funkismässa	Etablerad sedan flera år
Länet (pågår)	Fritidsnätet	Webb-plats	Etablerad sedan flera år
Haninge (pågår)	Beachparty	Dalarö	Etablerat sedan flera år
Nacka	Konstpedagogik	Drömlokalen, en verksamhet för personer med funktionsnedsättningar.	Vill gärna bli delregional
Stockholm	Parasport	Beckomberga	Planering pågår
Stockholm	Kulturskola	Stockholms resurscenter för personer med funktionsnedsättningar.	Har redan regionalt upptagningsområde

Idrott

piloter och befintliga regionala eller delregionala idrottsanläggningar

Var	Sport	Precisering	Anmärkning
10 norr-kommuner	Is-sporter	Samarbete mellan ett 10-tal kommuner om säsongstider och praktiskt nyttjande av isytor.	Kan en särskild parasportsatsning rymmas inom detta samarbete?
Botkyrka	Skidor	Längdskidor	Tänkt anläggning
Botkyrka (pågår)	Cricket	Delregionalt	Är igång i mindre skala
Botkyrka	Multihall	Publik hall, delregional	Tänkt anläggning
Botkyrka (pågår)	Skytte	Hacksjöbanan, delregional	Är i drift
Drevviken (pågår)	Isbana	Samarbete vintertid mellan kommunerna kring sjön.	Stockholm, Haninge och Tyresö. Är igång när isarna bär
Ekerö	Motorsport	Skå	Tänkbar plats att utveckla
Ekerö	Flygsport	Skå	Tänkbar plats att utveckla
Ekerö	Skidor	Både alpint och längd, Ekebyhov	Utveckling önskas
Haninge	Simning	Ny större simhall	Planerad ev. anläggning
Huddinge (pågår)	Skidor	Alpint, Flottsbro	Används regionalt idag
Järfälla (pågår)	Motorsport	Karting	Nystart år 2019
Serneke (i Järfälla)	Multihall	Skidor inomhus, parasport mm.	Byggstart våren 2020
Mälaren (pågår)	Isbana	Vikingarännen mm, 7 kommuner	Är igång de vintrar isen bär
Norrort (pågår)	Orientering	IP Skogen, mobil anläggning	Är i drift
Norrort (pågår)	Spår och leder	Roslagsleden	Är i drift
Norrviken (pågår)	Isbana	Samarbete vintertid mellan kommunerna kring sjön.	Är i drift då isarna bär
Sollentuna (pågår)	Friidrott	Sollentuna friidrottshall	Är i drift. Samarbete mellan 8 kommuner
Sollentuna	Backhoppning		Tänkt anläggning
Stockholm (pågår)	Friidrott	Sätrahallen	Regional, modell kan justeras
Stockholm	Bandy	Ny träningshall	Regionala möjligheter?
Stockholm (pågår)	Simsporter	Eriksdalsbadet	Används i viss mån regionalt

Stockholm (pågåar)	Sporthallssporter	Eriksdalshallen	Viss regional anv. vid matcher
Södertälje	Motorsport		Tänkbar plats att utveckla
Täby	Simning	50 meters-bassäng	Vill bygga delregional arena
Täby (pågåar)	Skidor	Längdskidor	I drift, i viss mån regionalt
Upplands Väsby	Skidor	Längdskidor	Tänkbar plats att utveckla
Upplands-Bro	Motorsport	Olika motorsporter, skidor mm.	Eventuell samlad lösning
Vallentuna	Flygsport	Intresse finns	Tänkbar plats att utveckla
Vallentuna	Motorsport	Karting	Tänkbar plats att utveckla
Värmdö	Bandy		Kan utvecklas regionalt
Värmdö	Skidor	Freestyle	Tänkbar plats att utveckla
Österåker	Motorsport	Motorcykel	Tänkbar plats att utveckla

10. Anläggningstillgång för idrotter med färre antal utövare

Stockholmsidrotten gjorde under år 2017 en undersökning om de olika specialidrottsförbundens syn på behovet av anläggningar för idrotter med färre antal aktiva än de "stora" idrotterna. I samband med framställandet av denna slutrapport kompletterades denna undersökning med en enkät till regionens kommuner för att göra en förbättrad kartläggning av anläggningssituationen för dessa idrotter. Rapporten och dess underliggande bilagor bifogas denna slutrapport.

Till grund för rapporten ligger en enkät till kommunerna som skickades och besvarades under våren/sommaren 2019. Vidare har resultaten jämförts med den undersökning som gjordes av Priba under år 2017 där liknade frågor ställdes till de olika specialidrottsförbunden. Frågor som har ställts i enkäten har berört den aktuella anläggningstillgången, om det redan *finns* samverkan med någon annan kommun avseende någon av dessa anläggningar samt om det *finns intresse* för att utveckla samverkan med andra kommuner för att stärka någon av de idrotter som berörs i undersökningen.

Generellt visar undersökningen på behovet av fler anläggningar. För vissa av idrotterna med färre antal utövare är spridningen av anläggningar god medan det för andra sporter helt kan saknas anläggningar i en delregion. Det finns också ett intresse hos respondenterna i flera kommuner att vara med och på olika sätt bidra till en regional anläggningsutveckling.

De berörda idrotterna har inte anläggningar i alla kommuner. En viktig del i rapporten är därför att se den regionala spridningen och bedöma möjligheten för regionalt samarbete. Resultatet av enkäten redovisas i bilagda Excelrapport. Genom att trycka på pilarna vid respektive rubrik kan man ta fram varje kommun, region eller idrott för sig.

Materialet syftar till att utgöra underlag för en dialog mellan kommunerna och idrotterna om möjligheten att bygga nya eller att utveckla befintliga anläggningar i samverkan mellan kommuner.

De svar som redovisas i undersökningen kommer från representanter för de olika specialidrottsförbunden samt från tjänstemän som arbetar med idrottsplanering i de olika kommunerna. Svaren bör tolkas som ett diskussionsunderlag för vidare planering. För att en faktisk anläggningsutveckling ska förverkligas måste frågan beredas politiskt på sedvanligt vis i den eller de kommuner som berörs.

Se vidare i bilaga nr 4.

11. Kostnadsberäkningar och modeller

För att stötta kommunerna till att hitta möjligheter till samverkan har projektet tagit fram kostnadsberäkningsmodeller för idrottsverksamhet och ett förslag till *länsprislista* för verksamhet inom kulturskolan. När det gäller verksamhet inom kulturskola är beräkningarna förhållandevis enkla att göra även om kostnader för lokaler och "overhead" varierar en hel del.

När det gäller idrottsverksamheter måste kostnaderna för i stort sett varje arena som blir aktuell för ett utbyte beräknas var för sig. De beräkningsmodeller som tagits fram visar på bra och genomtänkta sätt att räkna och ger *bilder* av kostnader och kommer sannolikt att kunna underlätta i beräkningsarbetet för kommande "skarpa lägen", men beräkningarna är inte en kostnadsmall.

Beräkningar för utbyte inom kulturskolan

Förutsättningar

- OH-kostnader varierar ganska mycket främst på grund av att verksamhetslokalernas ålder, skick och därmed hyror varierar.
- Lärarkostnaden är däremot ganska lika i hela länet.
- I prislistan är inte terminsavgiften inräknad utan hålls utanför.
- Gällande elevtaxa föreslår vi ska betalas i *hemkommunen*. På det viset blir subventionen bäst hanterad i relation till kommunallagen. Detta kan vara särskilt viktigt om avgiftsnivån skiljer kraftigt mellan två samverkande kommuner.
- Mottagande kommun har ändå alltid "*kundrelationen*" och elevansvaret men - om man följer modellen – kostnadstäck. Ingen felaktig subvention sker.
- Vi har fått kostnadsexempel från 6 sinsemellan olika kommuner och vägt samman dessa.

"Regionprislista" för kurser

Nedanstående avser helår och löpande undervisning de flesta veckor under läsåret.

Kategori 1 – mer individualiserad undervisning

- En lärare 1–5 elever = 12 000 kr per elev och år

Varianter:

- "Dubbelkurs": till exempel avancerade specialprogram = 24 000 kr per elev och år
- "Halvkurs": till exempel halvtermin eller helgkurs = 6 000 kr per elev

Kategori 2 – undervisning i måttligt stora grupper

- En lärare 6–15 elever = 6 000 kr per elev och år

Varianter:

- "Halvkurs": till exempel kortare kurs/halvtermin/helgworkshop = 3 000 kr per elev

Kategori 3 – undervisning i större grupper

- En lärare 16-XX elever = 3 000 kr per elev och år

Om det är flera lärare på en kurs så delas elevantalet med antalet lärare. En grupp med tio elever och två lärare motsvarar alltså kostnaden för en grupp om 5 elever

Vid särskilt anpassad undervisning för elever med funktionsnedsättningar (till exempel fler pedagoger per grupp eller liknande kostnadsökning) kan samma multiplar användas. En grupp om 10 elever med två lärare motsvarar då en grupp om 5 elever.

”Regionprislista” för ensemble

Förslag till ”regionprislista” i tre steg för ensembleverksamhet inom kulturskolan alla olika genrer:

I förslagen ingår alla kostnader för ledning, drift, produktion, PR med mera för att ge möjligheter för ensemblen att förutom repetitioner också producera föreställningar/ konserter.

Ensemble nivå 1 – avancerad, i det närmaste semiprofessionell (troligen 1 ensemble per genre för hela länet)

- 14 000 kr per deltagande elev och år (räknat på 50 deltagande elever)

Ensemble nivå 2 – steget under ovanstående (några ensembler i länet per genre)

- 11 000 kr per deltagande elev och år (räknat på 50 deltagande elever)

Ensemble nivå 3 – troligen en ensemble per 3 eller 4 kommuner men flera i Stockholm, pga. storlek. Ensemblen är kalkylerad med produktionskostnader.

- 6 000 kr per deltagande elev och år (räknat på 50 deltagande elever)

Beräkningar för utbyte inom idrott

Utgångspunkter

- Ordningen mellan idrotterna är gjord så att de tydligast regionala idrottsanläggningarna kommer först följt av sådana anläggningar som är mer lokala.
- För anläggningar som har allmänt nyttjande såsom skidbackar, skidspår med konstsnö och simhallar utgår beräkningarna ifrån den taxa som gäller för vuxna besökare.
- För anläggningar som i huvudsak används av föreningslivet och skolor har den genomsnittliga timkostnaden beräknats utifrån bedömt öppethållande.
- Alla kostnader har inkluderats, även fastighets- och kapitaltjänstkostnader.
- Kostnaderna är brutto. Inget hänsynstagande är taget till eventuella intäkter av avgifter.

Exempel på kostnader för olika idrotter

Alpin skidåkning

Prisjämförelser från Huddinge, Järfälla och Lidingö.

Genomsnittligt pris för årskort vuxen: 2 000 SEK

- Kostnad för deltagare från annan kommun oavsett ålder: 2 000 kronor per person/år.

Längdskidåkning på konstsnö

Prisjämförelserna utgår ifrån genomsnittligt pris för dagkort i Haninge och Täby: 80 kronor

- Barn 7–12 år, 36 ggr per säsong (2 ggr i veckan i 18 veckor). Kostnad = ca 2 900 kronor per år
- Ungdomar 13–19, år 54 ggr per säsong (3 ggr i veckan i 18 veckor). Kostnad: ca 4 300 kronor per år

En säsong är beräknad till 18 veckor

Cricket

I uppgörelsen mellan Huddinge och Botkyrka betalar Huddinge en genomsnittlig kostnadstäckande ersättning för aktiva per år. Huddinge betalar 350 tkr för ca 280 aktiva

- Kostnad per aktiv: 1 250 kronor per år

Simning

Utgångspunkt för beräkningarna är den timtaxa Medley tar per bana när man hyr ut till externa föreningar samt den taxa Eriksdalsbadet fakturerar föreningar från annan kommun. En timmes hyra av en 25-metersbana kostar 275 kronor per timme. En timmes hyra av en 50-metersbana kostar i genomsnitt 675 kronor.

Antalet barn 7–12 år per 50-metersbana per timme är beräknat till 12. (kostnad 56 kronor per barn och timme).

Antalet ungdomar 13–19 år per 50-metersbana per timme är beräknat till 8. (kostnad 84 kronor per ungdom och timme).

En säsong inom simning är cirka 9 månader.

- Antalet aktiviteter per barn år 7–12 år: 120 gånger per år, ger en total kostnad om 6 750 kronor per år och individ.
- Antalet aktiviteter per ungdom 13–20 år: 200 gånger per år, ger en total kostnad om 16 900 kronor per år och individ.

Curling

Curlinghallen i Sundbyberg har en årlig driftkostnad inklusive kapitaltjänst på 300 000 kronor. Antalet aktiva är 300 personer i olika åldrar.

- Kostnad per aktiv: 1 000 kronor per år

Bandy

Utgångspunkt bandy är den kommersiella taxan i Värmdö 1 300 kronor per timme. Antalet aktiva per timme har uppskattats till 20 personer.

En säsong är 18 veckor

- Barn 7–12 år som tränar två ggr per vecka ger en total kostnad om 2 350 kronor per barn och år
- Ungdomar 13–20 år som tränar 3 ggr per vecka ger en total kostnad om 3 500 kronor per ungdom och år

Ishallssporter

Genomsnittlig kostnad för ishallar i Täby, Haninge o Vallentuna är 3,3 mnkr. Öppethållandetiden är beräknad till nio månader där *subventionerad eller 0-taxa* debiteras under *hälften av perioden* och självkostnadshyra debiteras resten av tiden. 80 procent av kostnaden avser föreningstid. Antalet

bokningsbara timmar har beräknats till 1 060 under den tid subventionerad taxa gäller. Detta innebär en kostnad per timme om 1 250 kronor.

I ishockey kan man räkna med ca 20 barn/ungdomar på plan samtidigt och i konståkning ca 10 barn/ungdomar samtidigt.

Kostnad per deltagare i ishockey blir 65 kronor per timme, för konståkning 130 kronor per timme och deltagare.

En säsong är cirka 18 veckor.

- För barn 7–12 år i *ishockey* har antalet timmar beräknats till 50 per *subventionerad* säsong vilket innebär en kostnad om 3 250 kronor per barn och år
- För åldersgruppen 13–19 år i *ishockey* har antalet timmar beräknats till 100 per subventionerad säsong vilket ger en kostnad om 6 500 kronor per ungdom och år
- För åldersgruppen 7–12 år i *konståkning* har antalet timmar beräknats till 35 vilket ger en kostnad om 4 550 kronor per barn och år
- För åldersgruppen 13–20 år i *konståkning* har antalet timmar beräknats till 70 vilket ger en kostnad om 9 100 kronor per ungdom och år

Sporthallssporter

Den genomsnittliga kostnaden för en fullstor hall i Haninge, Täby, Solna och Sollentuna har beräknats till 3,3 mnkr per år. Motsvarande kostnad för en mindre hall (vanligen 16*36 meter) har beräknats till 1,3 mnkr per år.¹

Antalet bokningsbara timmar per år för föreningar har beräknats till 2 279. Föreningstiden har beräknats till 55 % av bokningsbar tid.

Kostnad per bokningsbar timme i fullstor hall är 800 kronor.

Kostnad per bokningsbar timme i mindre hall är 300 kronor.

En säsong är cirka 43 veckor.

Sporthallssporter – handboll/innebandy

I dessa sporter har utifrån erfarenheter i Solna, Täby, Sollentuna och Haninge närvaron per timme beräknats till 8,7. (Den låga siffran förklaras bland annat av att den faktiska säsongperioden är kortare än 43 veckor).

Genomsnittlig kostnad i fullstor hall är 92 kronor per deltagare och i liten hall 36 kronor

- Kostnad per barn 7–12 år och säsong har beräknats utifrån 60 aktiviteter (30 i liten hall och 30 fullstor hall) och blir 3 800 kronor per barn och år.
- Kostnad per ungdom 13–20 år och säsong har beräknats utifrån 100 aktiviteter (70 i fullstor hall och 30 i liten hall) och blir 7 500 kronor per barn och år

¹ Kostnaden varierar kraftigt mellan kommunerna beroende på hallens ålder.

Sporthallssporter - basketboll

Beräkningarna utgår från samma kostnad och närvaro som i innebandy och handboll men man tränar oftare i mindre hall.

- Antalet aktiviteter per barn 7–12 år och säsong har beräknats till 60 (varav liten hall 50 och fullstor hall 10) vilket ger en årlig kostnad om 2 700 konor
- Antalet aktiviteter per ungdom 13–19 år och säsong har beräknats till 100 (varav 60 i liten hall och 40 i fullstor hall) vilket ger en årlig kostnad om 5 800 kronor

Fotboll

Jämförelser har gjorts mellan Solna, Haninge och Sollentuna. Kostnad per anläggning med konstgräs 11-spelsplan är ca 1,4 mnkr per år.

Föreningstid utgör 80 % av den totala tiden.

Antalet bokningsbara timmar är 1 166.

Genomsnittlig kostnad per timme är cirka 950 kronor och för barn upp till 12 år 475 kronor, då de tränar på en mindre plan eller del av plan.

- Kostnad per barn 7–12 år och säsong har beräknats utifrån ca 40 aktiviteter per år och kostnaden blir 1 450 kronor per barn och år.
- Kostnad per ungdom 13–20 år och säsong har beräknats utifrån ca 80 aktiviteter per år och kostnaden blir ca 5 800 kronor per barn och år.

Sammanställning - exempel på kostnader per aktiv och år:

- Alpin skidåkning	ca 2 000 kr (motsvarar allmänhetens kostnad)
- Längdåkning, konstsnö 7–12 år	ca 2 900 kr (2 ggr per vecka)
- Längdåkning, konstsnö 13–19 år	ca 4 300 kr (3 ggr per vecka)
- Cricket	ca 1 250 kr
- Simning, 7–12 år	ca 6 750 kr (3 ggr per vecka)
- Simning, 13–19 år	ca 16 900 kr (5 ggr per vecka, färre per bana)
- Curling	ca 1 000 kr
- Bandy, 7–12 år	ca 2 350 kr (utomhus = kort säsong, 2 ggr per
	vecka)
- Bandy, 13–20 år	ca 3 500 kr (3 ggr per vecka)
- Konståkning, 7–12 år	ca 4 550 kr (2 ggr per vecka)
- Konståkning, 13–19 år	ca 9 100 kr (4 ggr per vecka)
- Ishockey/Parasport, 7–12 år	ca 3 250 kr (drygt 2 ggr per vecka)
- Ishockey/Parasport, 13–19 år	ca 6 500 kr (ca 5 ggr per vecka)
- Handboll/innebandy, 7–12 år	ca 3 800 kr (drygt 2 ggr per vecka)
- Handboll/innebandy, 13–19 år	ca 7 500 kr (ca 5 ggr per vecka)
- Basket, 7–12 år	ca 2 700 kr (drygt 2 ggr per vecka)
- Basket, 13–19 år	ca 5 800 kr (ca 5 ggr per vecka)
- Fotboll, 7–12 år	ca 1 450 kr (drygt 2 ggr per vecka)
- Fotboll, 13–19 år	ca 5 800 kr (ca 5 ggr per vecka)

12. Fritid där och när jag vill

Ett delprojekt inom Regional idrott och kulturskola (RIK), finansierat av Allmänna Arvsfonden. Delprojektet redovisas i sin helhet i tre bilagor till denna rapport. Bilagor nr 5, 5a och 5b.

I oktober 2016 fick projektledningen besked om att Allmänna Arvsfonden var intresserade av regionutvecklingsprojektet. Arvsfondens handläggare var dock tydlig med att man inte ville finansiera huvudprojektet utan istället ville se en påbyggnad som skulle stärka huvudprojektets delaktighet bland de unga som hela samverkanssträvan i grunden är till för.

I samråd med Arvsfondens handläggare skapades då ett delprojekt som byggde på att unga skulle samtala med unga om *hur det ska vara när det är som bäst*.

Delprojektet startade med en förstudie som gjordes av Ulrika Lindblad. Charly Wassberg Borbos handplockades som delprojektledare och i slutet av förstudieperioden gjordes intervjuer med några unga vuxna som visat särskilt intresse för projektet. Det mynnade under våren 2017 ut i två års projektanställning av Charly Wassberg Borbos, 20 % samt Caroline Eriksson, Christopher Svecke och Sara Jannatirad på vardera 30 %.

Sammanfattning

Varje år avsätter länets kommuner stora resurser till fritidsaktiviteter för barn och unga. Våldigt många tar också del av detta utbud. Men trots stor spridning och till stor del låga avgifter är det många som av olika anledningar inte är inkluderade eller har tappat lusten att delta. Därför är tanken med denna förstudie att utifrån utgångspunkten om alla barns och ungas lika rätt till delaktighet ge länets kommuner, Region Stockholm och Stockholmsidrotten inspiration och lättillgänglig kunskap om hur fler kan känna sig inkluderade i länets fritidsutbud.

En grupp som särskilt lyfts fram i förstudien är barn och unga med funktionsnedsättningar. Dessa barn och deras familjer har ofta svårare förutsättningar än andra. Det gör att det är svårare att delta i fritidsaktiviteter och behovet av smarta kommunala lösningar och strukturer är stort. Att ha en aktiv fritid och träffa kompisar kan ha en mycket stor betydelse för dessa barn vars liv inte sällan präglas av passivitet och social isolering. Genom medvetna arbetsätt kan kommunerna öka delaktigheten för denna grupp och öka deras möjligheter för att få en hög livskvalitet.

En central del i delprojektet är de vittnesmål från barn och unga över hela länet som redovisas; de berättar om att växa upp på landsbygden, om långa resor över länet för att få göra "sin grej", om hur fritiden ter sig i en segregerad stadsdel och om betydelsen av att få träffa sina kompisar. Dessa vittnesmål avser att ge huvudprojektet, *Regionalt idrott och kulturskola* ett bättre diskussions- och beslutsunderlag.

Att leda processer - före, under, efter. Om den metod som utvecklades för delprojektet

Av Charly Wassberg Borbos, delprojektledare:

Projektledningens insikt var redan från början, efter den förstudie som hade gjorts (förstudien bifogas denna slutrapport) att de som har bäst kunskap om ungas behov angående sin fritid, är just unga. Den insikten kan tyckas självklar men i praktiken upplevs det ofta som komplicerat att agera efter den av olika anledningar. Därför anställdes unga vuxna som samtalsledare för delprojektet De

har under hela projektets gång haft tillgång till kontinuerlig handledning av en erfaren mentor och processledare.

En enkel (i alla fall i teorin) grundregel i skapandet av en inkluderande process är att ge målgruppen möjlighet att delta inte bara *under* själva processen utan också före och efter. I framtagandet av processen för detta projekt ville vi åstadkomma just detta. Samtalsledarna fick designa processen och själva komma fram till hur de ville ta sig an frågan om före och efter. De bestämde sig ganska snart för att bjuda in målgruppen för att testa valet av process och de frågor de tagit fram, och sedan förädla processen i enlighet med deras synpunkter innan de sedan kastade sig ut i skarpt läge. För att återkoppla till målgruppen efter att alla samtal är genomförda, kommer slutrapporten att skickas till kontaktpersonerna för varje kommun för vidare distribution till de unga som deltagit i varje kommun. Även unga som inte deltagit i processen kommer att få tillgång till materialet genom distribution från FSKF till kultur- och fritidschefer i alla kommuner.

Mål för delprojektet

Utifrån ett barnperspektiv:

- Barn och unga ska kunna ta del i och ha inflytande på hur verksamheterna utvecklas.
- Barn och unga ska oavsett bakgrund kunna delta i offentligfinansierade fritidsaktiviteter.
- Barn och unga ska kunna ta del av ett bredare kultur- och idrottsutbud i och med att kommuner samarbetar över gränserna.
- Utbudet ska vara angeläget för barn och unga.
- Barn och unga ska känna till vad som erbjuds.
- Barn och unga ska känna sig trygga i att ta sig till verksamheter i andra kommuner.
- Barn och unga ska känna sig trygga när de deltar i kulturskola- och idrottsverksamheter.

Utifrån ett kommunalt perspektiv:

- Kommunerna ska bli inspirerade av detta material i sitt fortsatta samarbete.
- Kommunerna ska få ökad kunskap om hur man kan jobba långsiktigt med ökad delaktighet i sitt fritidsarbete.
- Kommunerna ska få ökad kunskap om barns och ungas intresse för och erfarenheter av fritidsaktiviteter och omsätta denna aktivt.
- Kommunerna ska få ökad kunskap om hur barn och unga ser på ökad rörlighet över kommungränserna.

Utifrån ett regionalt perspektiv:

- Region Stockholm ska få ökad kunskap om barns och ungas intresse för och förutsättningar för att utöva kultur i kulturskola respektive i idrottsverksamhet.
- Region Stockholm ska få ökad kunskap om hur den regionala nivån, utifrån barns och ungas behov, kan bidra till att öka barns och ungas delaktighet i ett fortsatt samarbete med länets kommuner.

Slutsatser i delprojektet

Samtalsledarna har kommit fram till ett antal slutsatser eller synpunkter som man kan läsa i mer utvecklat skick i delprojektets slutrapport. Här är slutsatserna sammanfattade:

- Bygg ett hållbart funkisengagemang
- Det behöver bli billigare att åka med lokaltrafik – många unga har inte råd med månadskort
- Kommunicera bättre på ungas vis – de använder till exempel inte Facebook

- Det behövs bättre samarbete mellan kommunerna
- Hur kan man erbjuda idrott för äldre nybörjare?
- Strukturer för spontanidrott är viktiga. Alla vill inte bli medlem i en förening eller ett lag. Behovet av utrustning är ofta ett hinder. I många fall är det dyrt att köpa. Lånemodeller eller liknande behövs.
- Kostnadsfrågan - alla ska ha möjlighet att få testa den idrott man vill hålla på med

13. Tillgång till god samhällsservice, en GIS-applikation för förbättrad planering

År 2013 fick kommunerna samordnade av FSKF vid en konferens där även politiker deltog i uppdrag att ta fram en fritidskarta för Stockholms län. När projektet *Regional idrott och kulturskola* etablerades på kulturförvaltningen, Region Stockholm år 2016 föll det sig naturligt att inom kort presentera det kartarbete som hade gjorts för Tillväxt- och regionplaneförvaltningen (TRF) inom landstinget (nu Region Stockholm).

TRF:s tjänstemän blev mycket intresserade och ett gemensamt arbete med en karta har fortsatt under år 2017, 2018 och 2019. Detta arbete har nu utvecklats till en metod för att planera för *tillgång till god samhällsservice*. Vad behöver finnas i lokalsamhället för att de som bor där ska uppleva god samhällsservice?

Metoden håller fortfarande på att utvecklas och har under våren 2019 processats med ett antal representanter för olika kommuner i regionen. De som har följt arbetet inom regionen tycker att det är ett mycket intressant verktyg som växer fram. Metoden väcker också mycket positiv uppmärksamhet i de andra regioner som har fått ta del av det material som håller på att växa fram.

Med olika slags idrottsanläggningar som ett av de första exemplen på samhällsservice har en GIS-baserad kartapplikation vuxit fram där ett stort antal parametrar kan jämföras visuellt på en karta över Stockholmsregionen. Nu, våren 2019 finns det i kartapplikationen idrottsanläggningar av olika slag, dels sådana som fungerar regionalt men dels också sådana som nästan alltid är helt lokala, som till exempel fotbollsplaner och sporthallar. Dessutom finns regionens folkbibliotek, konsthallar, biografier, grundskolor, gymnasieskolor, postutlämningsställen, vårdcentraler med mera.

Alla dessa objekt kan i kartapplikationen åskådliggöras, tillsammans eller var för sig, i relation till en mängd olika "lager" som till exempel kollektivtrafik, cykelstråk, grönstruktur, regionala centra, olika beskrivningar av befolkningstäthet nu eller fram till 2050, avstånd till objekten och så vidare.

Nyckeltal

Under arbetets gång har också *nyckeltal* för en rimlig samhällsservice börjat utvecklas. Med hjälp av sådana nyckeltal kan man, även om nyckeltalen förstås är ganska "grova", lättare se vilka behov som finns av både platsallokering och ekonomiska resurser i framtiden, både närtid och längre fram.

Frågor som har ställts under utvecklingsarbetets gång:

- Vilken typ av samhällsservice är "rimlig"?
- Vad och hur mycket behövs år 2030 och 2050?
- Hur ska allt få plats?
- Var är den bästa placeringen för de olika objekten?

- Hur ska kommunerna och regionen ha råd med detta?
- Bästa läge och lokalisering?
- Behov av stöd/vägledning?

Plan- och bygglagen säger följande om det som nu i Region Stockholm kallas god samhällsservice:

PBL 2 kap 7 §

Vid planläggning enligt denna lag ska hänsyn tas till behovet av att det inom eller i nära anslutning till områden med sammanhållen bebyggelse finns

1. *gator och vägar*
2. *torg*
3. *parker och andra grönområden*
4. *lämpliga platser för lek, motion och annan utevistelse*
5. *möjligheter att anordna en rimlig samhällsservice och kommersiell service*

14. Spridning utanför stockholmsregionen

Intresset från övriga Sverige är stort. Särskilt från de regioner som är mer tätbefolkade.

Projektledaren har hittills deltagit i och föredragit vid 12 större konferenser, 6 på riksnivå och 6 på regional nivå för att sprida kunskap om projektet. Under projekttiden gjordes efter inbjudan 3 resor till Västra Götaland och 2 resor till Skåne för att berätta om modellen för regional samverkan. Det finns stort intresse även i de regionerna för det utvecklingsarbete som har gjorts.

Vid två av konferenserna deltog även en av samtalsledarna i det Arvsfondsfinansierade delprojektet och berättade om deras progress. Samtalsledarna har också under projektåret deltagit i 3 konferenser på egen hand och spridit kunskap om projektet.

Hösten 2017 vann dessutom "pilotarenan" Sollentuna friidrottshall tidningen Sport och affärers pris som årets idrottsarena. Arenan vann inte priset för sin design eller arkitektur utan för samarbetsmodellen där 8 kommuners unga använder samma arena.

15. Slutsatser, hur går vi vidare?

- Det långsiktiga utvecklingsarbetet har givit många bra nya kunskaper och det finns nu en rapport och en modell på plats för konkret samverkan över kommungränserna som de olika huvudmännen kan använda för många olika slags önskade samarbeten.
- Det finns god kännedom om modellen, särskilt bland tjänstemän inom kultur- och fritidsförvaltningarna i stockholmsregionen. Det ger möjlighet för att idéer om samarbeten lättare kan förverkligas med stöd i den kunskap som har byggts upp.
- Det är bra om denna rapport kan spridas i riket. Det finns redan intresse för modellen i flera andra regioner och därför bör rapporten spridas.
- Ett viktigt och mycket användbart verktyg är också finansieringsmodellen för projektet som bygger på kommunernas befolkningsstorlek och att kulturförvaltningen i Region Stockholm matchar den största kommunens insats. Finansieringsmodellen kan användas för både små och stora projekt men faktiskt också för reguljär verksamhet som behöver en

samfinansiering. Modellen kan även användas om bara några få kommuner går samman i ett utvecklingsprojekt.

- Det har tagit lång tid att komma dit där vi är nu från år 2009 och framåt. Tidsfaktorn är sannolikt också en fördel eftersom det långsiktiga arbetet med tiden har byggt upp ett mer gemensamt språk med gemensamma uttrycksätt inom verksamhetsområdena kultur, idrott och fritid.

16. Svar på frågor – FAQ

1. Vem tar bäst initiativet till regional samverkan?

Det naturligaste är att en kommun som *har* en verksamhet eller arena som kan bli större/ta emot fler deltagare tar initiativ till en samverkan och bjuder in andra intresserade kommuner.

2. Vad behövs det för beslut i kommunen för att påbörja en samverkan?

Beslutsnivåerna och delegationsordningar eller liknande varierar mellan kommunerna, men det rekommenderas att man tar ett *politiskt inriktningsbeslut* i kommunen om att kommunen kan samverka över gränserna i de fall det är till gagn för kommunen eller kommuninvånarna.

Gäller det en ekonomiskt större samverkan som till exempel en nybyggd idrottsarena så behöver säkerligen beslut tas både i nämnd och högst upp i organisationen.

Att, när samverkan redan är igång, till exempel "fylla på" med ytterligare elever eller grupper, eller ta in en ytterligare en kommun i en redan befintlig samverkan är rimligen ett beslut på delegerad nivå, förutsatt att det ryms inom budget.

3. Hur gör man för att inte stå med "osålda platser" om en part drar sig ur en samverkan?

Det är viktigt att skriva så pass långa avtal med sina partnerkommuner så att sådana situationer inte uppstår plötsligt. När det gäller samverkan inom kulturskolan kanske det räcker med avtal som är 1 eller 2 år. När det gäller samverkan i en större idrottsarena rekommenderas avtal som är fleråriga, gärna 5–8 år. Var också noggranna med att skriva in i avtalet när kommande avtalsperiod senast ska omförhandlas.

4. Vilka bestämmer att samverkan ska påbörjas?

Det är bara kommunerna som kan bestämma detta själva i "bilaterala" eller "multilaterala" överenskommelser. Projektet har tagit fram en modell som gör en samverkan möjlig att genomföra men kommunerna ta initiativ till detta och besluta själva.

5. Hur hanterar man taxor och avgifter som debitera enskilda och föreningar vid samverkan?

Modellen rekommenderar att taxor och avgifter betalas till hemkommunen. På så vis kan hemkommunen där den aktiva eller föreningen hör hemma bibehålla de subventionsgrader

som kommunen har beslutat. Den kostnadstäckande interkommunala ersättningen fungerar bäst om den inte tar hänsyn till taxor och avgifter.

6. Måste man följa de kostnadstäckande ersättningsnivåer som är framtagna?

Nej, det måste man inte alls. Kommunerna kan komma överens om helt andra ersättningsnivåer än de som föreslås efter att ha gjort egna beräkningar. Det rekommenderas dock alltid att ersättningen ska göras just *kostnadstäckande* för att inte bryta mot en av kommunallagens huvudprinciper, den om att inte subventionera boende i annan kommun. Se vidare i kapitel 8.

7. Är det lagligt att samverka över gränserna på det här viset?

Ja, det är lagligt förutsatt att en *kostnadstäckande* och *icke vinstdrivande* ersättning följer med den/de aktiva. De lagar som i enstaka fall kan komplicera en tänkt eller önskad samverkan är konkurrenslagstiftningen och upphandlingsreglerna. Se mer om det i kapitel 8.

8. Hur gör man för att undvika miljöbelastande resor som beror på att en verksamhet bedrivs i en annan kommun?

Det rekommenderas att man planerar samverkan så att det finns goda kollektivtrafikförbindelser med spårbunden trafik eller stomtrafik. Pendeltågslinjerna är till exempel ofta snabba och effektiva på längre avstånd.

9. Är samverkansmodellen "kundstyrd", dvs *måste* kommunerna ordna samverkan om en enskild kommuninvånare önskar det?

Nej, modellen skiljer sig i det avseendet en del från skolpengssystemet. Modellen bygger i sitt nuvarande skick på att kommuner *kommer överens* om samverkan som de *vill göra* för att behovet eller efterfrågan bedöms stort eller för att det finns en tydlig "vinna-vinna effekt".

10. Täcker "länsprislistan" för verksamhet inom kulturskolan *alla* kurser och ensembleverksamhet som finns?

Nej, prislistan är framtagen för att täcka de flesta kurser, men det kan finnas varianter som inte täcks av förslaget. I så fall går det utmärkt att fylla på i länsprislistan med nya varianter. Ofta passar det då att göra olika multiplar av de summor som är framräknade.

11. Fungerar det att göra samarbeten inom kulturskolan även om upphandlade aktörer utför verksamheten?

Ja, modellen fungerar även i detta fall eftersom den kostnadstäckande ersättningen görs *mellan kommunerna*. Den kommun som har en upphandlad aktör kan avropa platser till exempel i kulturskolans verksamhet som används av boende i annan kommun. Se mer om detta i kapitel 8.

12. Fungerar modellen om det finns en så kallad kundvalsmodell i kommunen?

Ja, modellen med kostnadstäckande ersättningar mellan kommuner fungerar även i det fallet, men då rekommenderas att man särskilt beaktar det i beräkningarna och i avtalet så att kostnadstäckningen fungerar på ett tillfredsställande sätt.

13. Är årskostnaden för till exempel ishallar och sporthallar ungefär likadan i alla kommuner?

Nej, de exempel som är framtagna är genomsnittliga kostnader utifrån några kommuner. Det kan finnas hallar som är klart dyrare per år än dessa exempel och även hallar som är billigare. Den faktiska kostnaden beror på väldigt många olika varierande faktorer.

I fallet arenasamverkan inom idrott rekommenderas därför att kommunerna räknar fram en mer exakt kostnad för den aktuella arenan. Sannolikt går det att finna stöd och inspiration i kapitel 11 om kostnadsberäkningar. Det som redovisas i kapitel 11 är bilder av kostnader som kan hjälpa kommunerna att göra bättre beräkningar.

17. Deltagande organisationer och finansiärer

Initiativtagande och finansierande organisationer

Samordnande för kommunerna har varit Föreningen Storstockholms Kultur- och Fritidschefer (FSKF) som beskrivs tidigare i denna rapport. FSKF omfattar 27 kommuner, 26 i Stockholmsregionen och Region Gotland. I detta projekt har frågan om deltagande gått till stockholmsregionens 26 kommuner. 21 kommuner har deltagit i finansieringen och 5 valde av olika skäl att stå utanför.

Deltagande kommuner:

Botkyrka, Danderyd, Ekerö, Haninge, Huddinge, Järfälla, Nacka, Nynäshamn, Salem, Sigtuna, Sollentuna, Solna, Stockholm, Sundbyberg, Södertälje, Tyresö, Täby, Upplands Väsby, Vallentuna, Värmdö, Österåker

Kulturförvaltningen, Stockholms Läns Landsting (numera Region Stockholm)

deltar med sitt uppdrag i denna gemensamma strävan till utvecklat regionalt samarbete, särskilt inom kulturområdet men också som stödjande organisation till idrotten i Stockholms län. Kulturförvaltningen i Region Stockholm har som mål att främja ett fritt och tillgängligt kulturliv av hög kvalitet genom stöd till kulturliv, folkbildning och föreningsliv. En ambition är att bidra till ett ökat samarbete över kommungränser i länet. En viktig målgrupp är barn och unga och viktiga målområden för nämnden är demokrati, jämställdhet, jämlikhet samt tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning.

Stockholmsidrotten

Stockholms Idrottsförbund och SISU Idrottsutbildarna Stockholm är två stödorganisationer under Riksidrottsförbundet och SISU Idrottsutbildarna. Stockholmsidrotten är Riksidrottsförbundets regionala organisation i Stockholm. De företräder, utvecklar, utbildar och stödjer idrottsföreningarna i Stockholmsdistriktet, företrädesvis på förbunds nivå. Stockholmsidrotten deltar både som delfinansiär och som arbetande i projektet.

Tillväxt- och regionplanerförvaltningen i Region Stockholm

TRF har deltagit i arbetet med kartapplikationen, *tillgång till god samhällsservice*.

Andra organisationer som på olika sätt involverats i projektet

Ledningsgrupper eller motsvarande för kultur- och fritidsförvaltningarna i länets alla 26 kommuner har besökts där projektet förankrats och kunskaper om både behov och tillgångar inhämtats och kartlagts. Dessutom har projektledaren besökt kultur- och fritidsnämnderna i 14 av länets kommuner, där så har passat. Projektledaren har haft kontinuerlig kontakt med ledningsgrupperna och cheferna för kultur och fritid i alla länets kommuner.

Kunskap om projektet har spridits på olika sätt till:

- ett flertal kommuner i Region Skåne vid några besök där
- ett flertal kommuner i Västra Götalandsregionen vid några besök där, ett av besöken kombinerades med en föredragning vid Träffpunkt idrott, våren 2018
- Sveriges kommuner och landsting – SKL
- Kommunförbundet Stockholms län – KSL
- Kulturskolerådet, bland annat vid rikskonferensen år 2017. Rådets generalsekreterare har också deltagit i referensgruppsarbetet i projektet.
- Statens kulturråd
- Riksidrottsförbundet – RF
- Riksförbundet unga musikanter – RUM
- Landsrådet för Sveriges ungdomsorganisationer – LSU
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor – MUCF
- Parasport Stockholm
- föreningen Pascal
- ABF Stockholm
- Länsbildningskonsulenten
- SVEROK – Spelhobbyförbundet
- Ett kunskapsutbyte har också skett med Västmanlands län om samverkan inom kulturskolan

18. Tack till

- alla de finansiärer som också deltagit i projektet; kommunerna i förteckningen ovan, kulturförvaltningen i Region Stockholm och Stockholmsidrotten.
- Vinnova för ett finansieringstillskott som också gav extra tyngd av innovation i projektet
- Allmänna Arvsfonden för finansiering av delprojektet *Fritid där och när jag vill*
- alla arbetande i styr- och referensgrupper med flera, listade nedan
- FSKF:s styrelse, chefsgrupp och idrottschefs nätverket för många stimulerande samtal och massor av stöd
- Eva Bergquist och Olof Öhman för modet att våga föreslå att projektet skulle starta år 2016. Olof har också stöttat projektet som konsult i den senare delen
- Cinnika Beiming, Roger Vintemar och Henrik Schöldström på Stockholmsidrotten för stort intresse, engagemang och många stimulerande diskussioner
- Michael Brolund, handläggare på Allmänna Arvsfonden, som gav rätt impulser och idéer så att delprojektet kunde startas
- Caroline Eriksson, Christopher Svecke och Sara Jannatirad, samtalsledare i *Fritid där och när jag vill* för ett mycket väl genomfört delprojekt och för ett flertal spännande och givande möten i gemensam utveckling av projektet.

- Charly Wassberg Borbos, handledare och delprojektledare i *Fritid där och när jag vill* för ett mycket givande samarbete
- Ulrika Lindblad som våren 2017 lade grunden för delprojektet *Fritid där och när jag vill* med sin gedigna förstudie
- Peter Eriksson, RF som var till ovärderlig hjälp i flödesstudierna 2017
- Kulturskolerådet och generalsekreteraren Torgny Sandgren för stort intresse och goda bollplankstillfällen
- Paul Sjöblom för den inledande idrottsstudien år 2013
- Kontigo för studien om förutsättningar för samverkan år 2015
- Ulla Eriksson, Järfälla för den inledande studien om samverkan inom kulturskolan i Sverige 2013
- personalen på kulturförvaltningen Region Stockholm för gott kollegialt stöd

19. Förteckning över bilagor (publicerade)

1. Projektplanen som ligger till grund för huvudprojektet, senast justerad 2016-10-28
2. Loggbok för projektet. Loggboken sträcker sig ända från år 2009 fram till september 2019
3. *Hur rör sig unga över kommungränserna i Stockholms län?* Rapport hösten 2017
4. *Anläggningstillgång för idrotter med färre antal utövare.* En rapport och en delbilaga, september 2019
5. *Fritid där och när jag vill.* Slutrapport och en sammanställning i Excel-format 2019 samt Ulrika Lindblads förstudie till delprojektet 2017
6. Paul Sjöbloms rapport om förutsättningarna för regional idrott 2013
7. Kontigos kartläggning om förutsättningar för samverkan inom kulturskola och idrott som gjordes på uppdrag av KSL 2015
8. Ulla Erikssons rapport om samarbete mellan kulturskolor i Sverige 2013
9. Kriterier och logotyp för regionala verksamheter

20. Vilka har arbetat i projektet?

Projektledare

Torbjörn Neiman, Region Stockholm

Delprojektet – Fritid där och när jag vill

Caroline Eriksson, samtalsledare

Christopher Svecke, samtalsledare

Sara Jannatirad, samtalsledare

Charly Wassberg Borbos, handledare och delprojektledare

Styrgrupp för RIK

Niklas Roos af Hjelmsäter, Sollentuna

Pernilla Järverot, Järfälla

Pernilla Hellman, Botkyrka (numera Malmö)

Robert Olsson, Stockholm

Maria Lindeberg, Haninge

Anders Mebius, Nacka

Eva Bergquist, Kulturförvaltningen, Region Stockholm

Olof Öhman, Stockholm (var i början av projektet ledamot i styrgruppen men har i den senare delen arbetat som konsult tillsammans med Torbjörn)

Referensgrupper för RIK

Funktionsnedsättningar

Ann-Britt Öhrstig, Haninge

Annica Dahlborn, Järfälla

Magnus Åkesson, Stockholm

Peter Melander, Stockholmsidrotten

Maria Röstberg, Upplands Väsby

Åsa Hellström, Hälso- och sjukvårdsförvaltningen i Region Stockholm (deltog en kortare tid i projektstarten)

Anders Nissar, Stockholmsidrotten (numera Upplands Väsby)

Idrott

Niklas Roos af Hjelmsäter, Sollentuna

Cecilia Möller, Norrtälje

Cinnika Beiming, Stockholmsidrotten

Roger Vintemar, Stockholmsidrotten

Henrik Schöldström, Stockholmsidrotten

Agneta Ström Granlund, Nynäshamn

Fredrik Nornvall, Värmdö

Roger Markdalen, Solna

Maria Lindeberg, Haninge

Marina Höglund, Stockholm

Peter Ahlström, Stockholm

Olof Öhman (deltog fram till år 2017)

Kulturskola

Pernilla Hellman, Botkyrka (numera Malmö)

Roger Markdalen, Solna

Johan Malmgren, Sundbyberg

Torgny Sandgren, generalsekreterare i Kulturskolerådet

Marion Hauge-Lindberg, Stockholm

Ann Blomqvist, Järfälla (numera Sigtuna)

Jessica Christensen, Järfälla (numera Världskulturmuseerna)

Uno Karlsson, Botkyrka (numera Haninge)

Jerker Axelsson, Vallentuna

Susanne Sörbring, Järfälla

Pernilla Söderblom, Salem

Lena Ousbäck, Salem (numera Mora)

Ekonomi och avtal

Peter Ahlström, Stockholm

Andreas Dahlgren, Botkyrka

Anders Elers Ivarsson, Stockholm
Johan Malmgren, Sundbyberg

Dessutom har personal från kulturförvaltningen, Region Stockholm stöttat och hjälpt projektet
Carin Fahlén, samordnare kommunikation
Nina Andersson-Talleg, handläggare

21. Adresser till samarbetspartners i regionutvecklingsprojektet

Stockholms läns kommuner

Botkyrka

Anja Dahlstedt, Kultur- och fritidschef, 08-530 610 00, Munkhättevägen 45 Munkhättevägen 45, 147 85 TUMBA

Danderyd

Håkan Arfwedson, Kultur- och fritidschef, 08-568 910 00, Danderyds kommun, Box 66, 182 05 Djursholm

Ekerö

Elisabet Lunde, Nämndansvarig kultur och fritid, 08-124 57 100, Ekerö kommun, Box 205, 178 23 Ekerö

Haninge

Maria Lindeberg, Kultur- och fritidschef, 08-606 70 00, Haninge kommun, 136 81 Haninge

Huddinge

Anneli Fällman, Kultur- och fritidsdirektör, 08-535 301 00, Huddinge kommun, 141 85 Huddinge

Järfälla

Pernilla Järverot, Kultur- och fritidsdirektör, 08-580 285 00, Järfälla kommun, 177 80 JÄRFÄLLA

Lidingö

Daniel Broman, Förvaltningschef, 08-731 30 00, Lidingö kommun, Stockholmsvägen 50, 181 82 Lidingö

Nacka

Anders Mebius, Kultur- och fritidsdirektör, 08-718 80 00
Nacka kommun, 131 81 Nacka

Norrtälje

Adam Persson, TF förvaltningschef, 0176-710 00, Norrtälje kommun, Box 817, 761 28 Norrtälje

Nykvarn

Liselotte Palmberg, Ansvarig kultur och fritid, 08-555 010 00. Nykvarns kommun, 155 80 Nykvarn

Nynäshamn

Agneta Ström Granlund, Kultur- och fritidschef, 08-520 680 00, Nynäshamns kommun, Stadshusplatsen 1, 149 81 Nynäshamn

Salem

Rolf Johanson, Kultur- och fritidschef, 08-532 598 00
Salems kommun, Säby Torg 16, 144 80 Rönninge

Sigtuna

Lars Palmér, Förvaltningschef, 08-591 260 00, Sigtuna kommun, 195 85 Märsta

Sollentuna

Niklas Roos af Hjelmsäter, Kultur- och fritidschef, 08-579 210 00, Sollentuna kommun,
Turebergs Torg 1, 191 86 Sollentuna

Solna

Katarina Pählman, Kultur- och fritidschef, 08-746 10 00, Solna stad, 171 86 Solna

Stockholm – Idrottsförvaltningen

Marina Högländ, Idrottsdirektör, 08-508 00 508, Idrottsförvaltningen, Box 8313, 104 20 Stockholm

Stockholm – Kulturförvaltningen

Robert Olsson, Kulturdirektör, 08-508 31 900, Kulturförvaltningen, Box 8100, 163 08 Spånga

Sundbyberg

Johan Malmgren, Kultur och fritidschef, 08-706 80 00, Sundbybergs stad, Kultur- och
fritidsförvaltningen, 172 92 Sundbyberg

Södertälje

Helena Hellström, TF kultur-och fritidschef, 08-523 010 00, Södertälje kommun, 151 89 Södertälje

Tyresö

Irene Hededal, Förvaltningschef, 08-578 291 00, Tyresö kommun, 135 81 Tyresö

Täby

Erik Heribertson, Kultur- och fritidschef, 08-555 590 00, Täby kommun, 183 80 Täby

Upplands Bro

Hannah Rydstedt, Kultur- och fritidschef, 08-581 690 00, Upplands-Bro kommun, 196 81 Kungsängen

Upplands-Väsby

Barbro Johansson, Tf Kultur- och fritidschef, 08-590 970 00, Upplands Väsby kommun, 194 80
Upplands Väsby

Vallentuna

Petri Peltonen, Förvaltningschef FC, 08-587 850 00, Vallentuna kommun, 186 86 Vallentuna

Vaxholm

Susanne Edén, Förvaltningschef, 08-541 708 00, Vaxholms Stad, 185 83 Vaxholm

Värmdö

Malin Nyberg, TF kultur- och fritidschef, 08-570 470 00, Värmdö kommun, 134 81 Gustavsberg

Österåker

Eva Wiström, Kultur- och fritidschef, 08-540 810 00, Österåkers kommun, 184 86 Åkersberga

Andra direkta samarbetspartners

Kulturförvaltningen, Region Stockholm

Eva Bergquist, Förvaltningschef, 08-123 378 00, Kulturförvaltningen, Box 38204, 100 64 Stockholm

Stockholm Idrottsförbund

Cinnika Beiming, Distriktsidrottschef, 08-627 40 16, Stockholmsidrotten, Vretenvägen 4, 171 54 Solna

Riksorganisationer

SKL (Sveriges Kommuner och Landsting)

Besöksadress: Hornsgatan 20, Stockholm

Postadress: Sveriges Kommuner och Landsting, 118 82 STOCKHOLM

Nils-Olof Zethrin, expert idrotts- och fritidsfrågor, 08-452 70 00

Louise Andersson, expert regionala kulturfrågor, 08-452 70 00

Linda Ahlford, expert kulturskolor, 08-452 70 00

Kulturskolerådet

Hornsgatan 103, 8tr

117 28 Stockholm

Torgny Sandgren, generalsekreterare

Riksidrottsförbundet

Peter Eriksson, som hjälpte till med idrottsflöden för unga

Nätverkssamordnare inom FSKF/kommunerna

Idrotts- och friluftsanläggningar, Adam Persson, 0176-710 00, Norrtälje kommun, Box 817, 761 28 Norrtälje

Kulturfrågor, Ingela Hermansson, 08-591 260 00

Sigtuna kommun, 195 85 Märsta

Kulturskolor, Stockholm, Jelena Veljkovic, 08-508 31 900, Kulturförvaltningen, Box 8100, 163 08 Spånga

Funktionshinderfrågor, Annica Dahlborn, 08-580 285 00, Järfälla kommun, 177 80 Järfälla

Tillväxt- och regionplaneförvaltningen i Region Stockholm

TRF har varit drivande i arbetet med kartapplikationen och *tillgång till god samhällsservice*. Norra Stationsgatan 69 Stockholm

Bette Lundh Malmros

Helena Näsström

Ylva Törne

Länskulturfunktionerna inom Region Stockholm

Dans och Cirkus Stockholm

Camilla Luterkort, chef, 08-123 378 00, Kulturförvaltningen, Region Stockholm

Film Stockholm

Joakim Blendulf, chef, 08-123 378 00, Kulturförvaltningen, Region Stockholm

Länsmuseet och Slöjd Stockholm

Annelie Kurttila, chef, Björnkullavägen 14, Flemingsberg

Länsmusiken Stockholm

Ola Bjerding, 08-545 703 00, Nybrokajen 11, 111 48 Stockholm

Regionbibliotek Stockholm

Oskar Laurin, chef, 08-123 378 00, Kulturförvaltningen, Region Stockholm